

OCHOTNICKÉ DIVADLO

HRONOVSKÝ VÍTĚZ
SOUBOR VÍTKOVICKÝCH ŽELEZÁREN
KLEMENTA GOTTWALDA

9

ROČNÍK I.

PRAHA 1955 - PNS 527

Náměstek ministra kultury Vladimír
Ludvík zahajuje XXV. Jiráskův
Hronov

Ústřední porota Jiráskova Hronova. Slovo má její čestný člen, nositel Řádu
práce Drahoš Želenský, ředitel Národního divadla v Praze

ZE SLAVNÝCH DNŮ

Ředitelé Slovenského ústredie ľudovej tvorivosti a českého Ústředního domu, Martin Jančuška a Antonín Šafařík, blahopřeji zasloužilým
ochotnickým pracovníkům

Manželé Kučerovi byli na hronovské diskusi s jilemnickým souborem odmě-
něni za padesátiletou ochotnickou činnost

Ministr akademik Zdeněk Nejedlý
přišel na představení Pana Johanesa

Miloslav Stehlík blahopřeje vítkovickému souboru a předává jeho zástupci
rukopis své nové hry

TŘI KROKY DOPŘEDU

PŘÍSPĚVEK K HODNOCENÍ XXV. JIRÁSKOVA HRONOVA

Když jsme právě před rokem hodnotili XXIV. Jiráskův Hronov, bylo nám dost úzko. Nám všem ochotníkům, kteří nemáme na srdci jen úspěchy svého vlastního souboru, ale rozvoj celého našeho ochotnického hnutí, jeho stále lepší službu naší vlasti; a nám všem pracovníkům, kteří se snažíme od ministerstva až dejme tomu k funkcionářům nejmenšího závodního klubu tomuto hnutí a tomuto rozvoji poctivě sloužit. I když jsme si všichni byli vědomi značného významu všech těch převratných změn, které se za poslední léta v ochotnickém světě uskutečnily, nemohli jsme prostě zavírat oči před nedostatky, které se právě v roce XXIV. Jiráskova Hronova i v něm samém tak markantně projeví. Jen si vzpomeňme, že nebyla jedna, ale asi deset ochotnických soutěží, všechny bez perspektiv a skoro všechny v takovém organizačním zmatku, že nebyly dokončovány, takže na Jiráskův Hronov byly vybírány soubory více méně náhodně. Ten si vzpomeňme na stav ochotnického divadla na vesnici (hovířil o něm i jiných nedostatcích kriticky i sebekriticky ředitel Ústředního domu lidové tvořivosti Antonín Šafařík v hlavním referátu loňské hronovské konference), kdys musel se svíčkou hledat jakž takž pravidelně pracující vesnický soubor, kdy nikdo nevěděl, kolik vlastně a kde ochotnických souborů existuje, kdy věrným odrazem dramaturgie ochotnictva byl XXIV. Jiráskův Hronov — a v něm vedle her o minulosti jediná hra sovětská, a to ještě slabá, kdy stále více bylo stesků na nezáměrné mládeže o divadlo a stále méně mladých ochotníků v souborech. Jen si vzpomeňme na tu řadu kritických připomínek, kterou jsme si museli přečíst v denním i jiném tisku. — Je fakt, že bych i z té minulé doby mohl psát o mnoha věcech daleko radostnějších, ale právě ty smutné a bolestné jsem chtěl na začátku připomenout. Je totiž lidské, že rádi zapomínáme na všechny chyby, jak jen dosáhneme úspěchu, ale správně to není. A nelze prostě hodnotit Hronov roku 1955 a nepodívat se alespoň na rok 1954 (v článku následujícím se s Klementinou Rektorisovou podíváme zpět ještě daleko hlouběji).

Když jsme hodnotili XXIV. Jiráskův Hronov, bylo nám úzko u srdce nejen proto, že jsme se nemohli ubránit otázce, zda se naše ochotnické divadelnictví rozvíjí tak, jak by mohlo a jak k tomu má předpoklady, ale i proto, že jsme se nemohli ubránit pochybám, zda za jediný rok dokážeme organizačně i jinak zvládnout jedinou celostátní soutěž, účinně bojovat proti projevům nedostatkům, zda dokážeme splnit desátý bod hronovské resoluce a uskutečnit XXV. Jiráskův Hronov, hodný desátého výročí naší lidové demokratické republiky. Uplynul rok a účtujeme znovu, tentokrát daleko radostněji: ano, z větší části jsme to dokázali. Neudělali jsme dopředu jen krůček, ale alespoň tři pořádné kroky. To neznamená, že usneme na vavřínech a zavřeme oči před starými i novými chybami a nedostatky.

XXV. Jiráskův Hronov byl vyvrcholením celostátní soutěže. Měla právě v oblasti divadelní mnoho nedostatků, ať již organizačních nebo na př. v práci porot, které nebyly očekávaným přínosem a nezaručily všude ani vý-

běr opravdu nejlepších souborů do vyšších kol. Ale byla to soutěž, kterou jsme řádně a v termínech v celé republice dokončili, kterou jsme dali oživující injekci stovkám vesnických souborů, kterou jsme ozdravili repertoár. Hronovští účastníci nebyli tedy letos vybráni náhodně a i když bych se neodvážil — právě vzhledem k práci krajských porot — říci, že nemáme lepších souborů a představení nežli byla ta méně zdařilá hronovská (v kategorii souborů začínajících i pokročilých), je nesporné, že velká většina letošních hronovských účastníků do Hronova patřila a předvedla představení, která dobře reprezentovala naše současné ochotnické hnutí.

Loňský Jiráskův Hronov byl — se svou převahou her o minulosti — typickým obrazem tehdejšího ochotnického repertoáru. Letošní Jiráskův Hronov s vítězným nástupem her současných českých a slovenských autorů je typický v tom, že ukazuje, co je v repertoáru našich souborů na postupu, co v něm sílí a nachází stále větší ohlas, i když ještě zdaleka neznámá početní většina. Mohl bych zde opakovat to, co jsem napsal při hodnocení Národních přehlídek o podílu soudobé hry na jejich repertoáru. Ale Hronov šel v jednom směru ještě dál. Nebyly uváděny jen známé hry soudobých autorů, nýbrž zásluhou slovenských souborů i dvě celostátní premiéry her nových. I to je svým způsobem typické. Nemohl bych sice uvádět desítky, ale přece jenom řadu příkladů, kdy ochotnické soubory v poslední sezóně uvedly premiéry her našich začínajících autorů (na př. pohádek a jiných her pro mládež, byla zde pražská přehlídka začínajících dramatiků a j.). V Hronově tyto dva záslužné pokusy skončily jedním velkým úspěchem, kdy mikulášský soubor uvedl po všech stránkách náročnou „Proščavu“ skutečně vzorně, a jedním velkým neúspěchem v představení nehotové dramatisace „Tetky — pletky“. To není tak špatná bilance, protože na průkopnické cestě se často upadne a často jeden úspěch bývá vykupován mnoha neúspěchy. Nechápejme však průkopnictví v dramaturgii úzce! Průkopníkem je i soubor Vítkovických železáren Klementa Gottwalda, přestože uvedl hru, napsanou v roce 1951 a hranou již na profesionální scéně. Sálh po hře, nad kterou již naše profesionální scény jaksi udělaly kříž — a dokázal, že hra je a bude po menších úpravách i nadále živou součástí života našich divadel, že bude pro diváka nejen dobrou školou, ale také vítanou a výbornou zábavou. Ohlas vítkovické inscenace Stehlíkových „Nositelů rádu“ v tomto smyslu silně připomíná ohlas památné inscenace Gorkého „Měšťáků“ souboru DDOČ — a to bylo veliké datum v dějinách našeho ochotnického divadelnictví.

K dramaturgii XXV. Jiráskova Hronova ještě dvě poznámky. Průkopnická byla i přes některé své nedostatky hronovská inscenace „Pana Johanesa“. Průkopnická proto, že významně obohatila nebohatou inscenační tradici veliké hry, aktivněji milované ochotnickými než profesionálními divadelníky. Významným dramaturgickým přínosem pak byla i inscenace Čechovova „Strýčka Váni“.

dokumentující, že vyspělé ochotnické soubory dneška a hlavně zítřka nemají důvodu obávat se nejnáročnějších uměleckých úkolů z dramaturgické oblasti světové klasiky. — Kterýsi mudrc v jedné z hronovských diskusí prohlásil, že mu na Hronově schází světová klasika. Dovolujeme si připomenout, že Čechov je také světová klasika, dokonce velice význačná.

Mám-li hovořit o inscenační úrovni hronovských představení, mohu se pochopitelně opět odvolat na vše, co kladného i negativního zde bylo napsáno o Národních přehlídkách — vždyť to byla stejná většinou představení. Jen ještě markantněji vyniklo, jakou samozřejmostí je dnes pro naše vyspělejší soubory hluboké studium přípravné literatury ke hře a divadelní literatury vůbec. Naši herci a především režiséři jsou pilní lidé. Vědí, že dělat dobře divadlo znamená hodně a hodně vědět. Učí se. Zdá se nám to už samozřejmostí, ale je to veliký pokrok ve srovnání s minulostí. Drahoš Želenský nám připomněl při jedné z hronovských diskusí, jaký je to revoluční krok dneška, když ochotníci znají Dobroljubova, studovali Gorkého, čtou Stanislavského. — Jen ještě markantněji vyniklo ve srovnání nedobré inscenace „Přelomu“ a dobré „Nositelů řádu“, že nikdy plně nezaujme svého diváka, když mu budeme předstírat city, že však můžeme strhnout, dojmout, přesvědčit, když myšlenky, nálady, city postav hry budou našimi myšlenkami, náladami a city, když budeme na scéně pravdivě myslet, milovat, bojovat, žít — když ovšem dokážeme všechno toto pravdivě jednat umělecky ztvárnit a postavit do služeb příslušné role.

Hronovská představení byla většinou dobrá. To neznámá, že nemohla být ještě lepší. To neznámá, že nebudeme příští rok očekávat ještě výraznější úspěchy. Nároky našich diváků neustále rostou. Proto i my musíme v budoucnu klást na ochotnickou práci stále přísnější měřítko. To, co stačilo včera, nestačí dnes. To, co dnes je vynikající, bude zítra jen průměrné a pozití třeba podprůměrné — protože vyrostlo všechno, co bude kolem nás. A tak se musíme dívat i na úspěchy letošních hronovských představení. Lze o nich však celkově říci, že dokumentují vítězný postup nových inscenačních metod v ochotnické práci.

Loni jsme nařikali, že nemáme v souborech dorost. Letošní Hronov dokázal obrát. Ve většině hronovských souborů se objevily herecké talenty a odpovědná práce mladých lidí. Stane-li se to zjevem obecným a budou-li nám vyrůstat kolektivy s takovým počtem umělecky talentovaných a ukázněných mladých lidí, jako je soubor Státních pracovních záloh z Prahy, nebude nutno hovořit o generačním problému a budeme se moci radostně dívat do budoucnosti ochotnického hnutí. A rozvoji ochotnických talentů účinně pomáhají starí, zasloužilí a v Hronově plným právem veřejně odměnění ochotníci, kteří dvacet, třicet i padesát let svého života slouží divadlem lidu. Nebýt hronovského slavnostního aktu, sotva bychom se byli kde dočetli o těchto bezejmenných hrdech naší kultury, kteří většinou sami o svých zásluhách neradi mluví.

Všechny soubory se do Hronova kvalifikovaly také významnou kulturně politickou prací, kterou vykonávají v místech svého působení. To je jedno z velkých poučení jubilejního Hronova. Vítkovice a další soubory zvítězily proto, že při volbě hry a práci na ni nemyslely na Hronov, ale na to, jak co nejlépe plnit své úkoly doma. Souvisí to se správným chápáním soutěže vůbec, které bylo v Hronově několikrát definováno. Soutěž není samoúčelná, je prostředkem k stálému zdokonalování naší práce a k stále lepšímu plnění našich velikých úkolů. Zdravá touha vyhrát je motorem našeho soutěžení, ale nesmí se stát naší jedinou metou; Hronov je naší pýchou, naším skvostem, ale jeho lesk nám nesmí oslepotat oči, svádět na scestí při plnění našich denních úkolů doma a vést k staroměstácké rivalitě a závidění. Stojí v této souvislosti za zmínku, že drtivá většina ochotníků z ostatních soutěžících souborů na Hronově opravdu pokládá vítězství vítkovických za spravedlivé. To je dobrý krok dopředu a současně odpověď všem těm, kteří nás po příjezdu z Hronova zastavovali s otázkou: Byli opravdu nejlepší nebo jste jim to dali vyhrát proto, že hráli „Nositele řádu“? Byli opravdu nejlepší.

Co se nám v Hronově hlavně nepodařilo? Především

jsme neměli v Hronově ani jeden vesnický soubor. To znamená, že jsme buďto během soutěže nedokázali vesnickým souborům poskytnout účinnější pomoc, nebo že jsme vůbec udělali chybu už při dělení souborů na kategorie a neuvážili, že pokročilý soubor vesnický je něco jiného než pokročilý soubor města a že v začínajícím souboru městském jsou zase jiné podmínky a také pravidelně víc už zkušených ochotníků než na vesnici. Jiráskův Hronov je odrazem stavu hnutí. Není-li v něm při účasti tří začátečníků ani jeden vesnický soubor, znamená to, že divadlo na vesnici nevypadá tak, jak bychom si všichni přáli. — V Hronově byly dále dvě sovětské hry — a ani jedna nedopadla tak, jak měla. I když vím, že jsme měli v sezóně u jiných souborů dobré inscenace sovětských her, musíme si toho všimnout. Tím bedlivěji, že sovětská hra v celkovém repertoáru souborů figuruje na jednom z posledních míst. Měsíc československo-sovětského přátelství bude příležitostí odstranit tento úzký profil. — Třetí nedostatek, kterého si chci v tomto článku (jistě ne posledním, který v Ochotnickém divadle bude Hronov hodnotit) všimnout, je to, že jsme nedokázali dobře hospodařit se vzácným hronovským časem. Věnovali jsme správně půlden besedě o nové soutěži, ale nezbyl nám čas na důkladnější rozpravu na příklad o tom, jaká je situace na vesnici a jak pomoci vesnickým souborům, na rozpravu o tom, do jaké míry jsme splnili či nesplnili to, co jsme si před rokem naplánovali. Měli jsme v programu Hronova několik důležitých referátů, ale zase nezbyl čas na diskusi o nich (ač na př. referát o časopisu bez diskuse téměř neměl smysl) a některé byly proti programu vynechány — a thema operety je jedním z těch, které se rozhodně vynechávat nemělo. Měli jsme denní diskuse o představení, ale ani tady se nám nepodařilo plně využít času. Mnohdy jsme v ústřední porotě hovořili o věcech, které každý zná — a málokdy o těch, které se mnozí potřebovali dovědět. Po odjezdu Drahoše Želenského nám v porotě palčivě chyběl profesionální režisér a herec. Byla chyba, že jsme se snažili každé představení rozebírat po všech stránkách. V diskusi jsme se měli soustředit na užší pole významných problémů, rozebírat je hlouběji a stručněji. To neznámá, že by byla hronovská porota pracovala málo pečlivě (hronovský den člena poroty měl průměrně 18 pracovních hodin) nebo že by některé příspěvky jejích členů neměly značnou úroveň. Že se po skončení pořadu v neděli nekonala alespoň polodenní beseda o mnoha významných problémech, to bylo pro většinu hronovských účastníků velkým zklamáním a celkovým nedostatkem Hronova.

Byla kdysi doba — a tu a tam ještě něco z ní přežívá, kdy slovo „ochotnický“ v naší mateřštině začalo pomalu znamenat špatný, ubohý, nedokonalý, kdy obrát „ty ochotníku jeden!“ znamenal pomalu žalovatelnou nadávku, kdy se mnozí lidé dívali na naši práci s povýšeně shovívavým úsměvem, který bolet stejně, jako různé ty vtipečky o ochotnických hasičích, doba, kdy nám profesionální divadelníci říkali „ochotniční práci“ a mnohdy se styděl za to, že dělal první kroky po prknech právě v malém ochotnickém sálku. Jubilejním Jiráskovým Hronovem, který k sobě obrátil značnou pozornost naší široké veřejnosti i celého tisku, povedlo se nám ukázat, o čem jsme už dál. Valnou část Hronova s námi pracoval nositel Řádu práce Drahoš Želenský, ředitel pražského Národního divadla, který slovy plnými opravdové úcty a nepředstírané lásky hodnotil veliký význam ochotnictva dneška. Dvojnásobný laureát státní ceny Miloslav Stehlík svěřil ochotnickému souboru premiéru své nové hry, protože stejně jako O. Šafránek a J. Buchanec (a ti ostatní to také poznají, až se na nás přijdou podívat) je dnes přesvědčen, že je ctí pro soudobého autora, být uveden s takovou láskou a tak dobře, jak to dnes již dovedou někteří ochotníci.

Delegáti mnoha souborů se navrátili z Hronova a odnesli si v srdcích hodně jisker z toho velkého ohně ochotnické pravé lásky k divadlu, který znovu v Hronově vysoko vzplanul. Necht' je roznesou i do toho nejmenšího a nejvzdálenějšího souboru, necht' jimi posílí přesvědčení členů stotisícové ochotnické armády, že děláme věc dobrou, společensky potřebnou a významnou, a že je v našich silách, abychom ji dělali stále líp, aby to naše ochotnické divadlo bylo dobrým divadlem a do našeho života zasahovalo pěkně hluboce a ze široka.

Jiří Beneš

HISTORIE DVACETIPĚTI JIRÁSKOVÝCH HRONOVŮ

Cenným přínosem XXV. Jiráskova Hronova byla přednáška dr. Klementiny Rektorisové o historii a tradici této největší ochotnické slavnosti. Pro nedostatek místa otiskuje redakce jen stručný záznam této přednášky. Čtenáři

Ochotnického divadla budou moci na podkladě tohoto historického dokumentu hlouběji pochopit význam XXV. Jiráskova Hronova, jemuž z větší části věnujeme dnešní číslo.
R e d a k c e

Vývoj Jiráskových Hronovů si můžeme rozdělit do čtyř období: před válkou, za okupace, do roku 1948 a od roku 1949 až do roku 1955.

Historickým mezníkem je XIX. Jiráskův Hronov, který následoval po roce vítězného Února. Tradice Jiráskova Hronova se vžila už během prvních festivalů. Prvních 18 ročníků však nebylo obrazem práce a současti celého ochotnického hnutí, protože ÚMDOČ, jejíž soubory zde hrály, reprezentovala jen asi třetinu ochotnického hnutí. Po repertoárové stránce byly Hronovy omezeny statutem jen na hry československých a slovanských autorů. Inscenace Jiráskových her byly nehluboké, ale přesto významné zejména v době třicátých let, kdy Jiráskovo dílo bylo oficiálními uměleckými kruhy opomíjeno. Jirásek a Tyl byli autoři vždy ochotníky milováni. Tuto tradici s hrstostí přejímáme a dále rozvíjíme, chceme jí dát hlubší, správný obsah.

I v ochotnickém hnutí — jako v každém masovém hnutí třídní společnosti — se projeví nezdramé proudy a tendence protilidové, i sem zasahovala ideologie vládnoucí třídy. Na Hronovech se představovala jen jedna část ochotníků — hmotně dobře situované spolky maloměstských středních vrstev s repertoárem vesměs odvozeným z profesionálních scén, který ostatně neodpovídal heslům, daným jednotlivým Hronovům (heslo „Armáda Jiráskovi“ — hráno Šrámkovo Léto, Šaldovo Dítě, Tomanových Přítelkyně — heslo „Dvacet let ČSR“ přímo ironicky neplněno Dykovým Zmoudřením dona Quijota).

První Hronovy založily také v zásadě prospěšnou tradici a oblibu ochotnictva v soutěžení. Ale její pro-

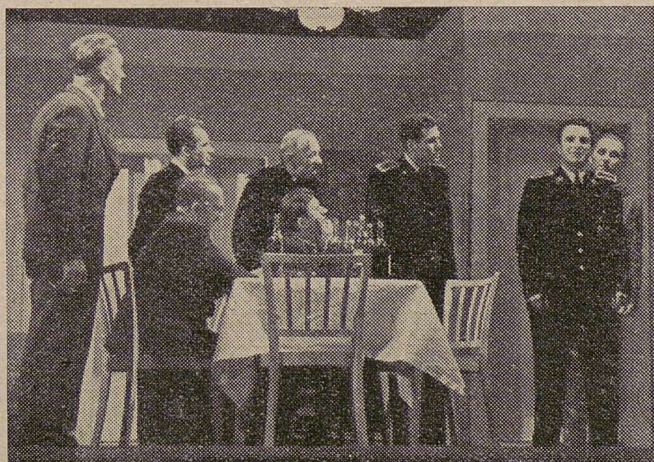
vádění nebylo celku prospěšné. Soutěžilo se podle velmi přísných směrnic. Hlavní podmínkou byla technická zdatnost. Na Hronov se mohly dostat jen staré, sehrané soubory s protagonisty. Nikdy nebyly svěřovány v soutěžním představení role začátečníkům. Soutěžilo se v oboru hereckých výkonů a režie. Pro hodnocení byl zaveden bodovací tabulkový systém, který byl ustaten předsednictvem ÚMDOČ a byl výrazem nedialektického a vnějškového chápání tvůrčí práce na jevišti. Porotci napsali do bodovacích tabulek své ohodnocení — matematicky! — a odevzdali je v zalepených obálkách. Nakonec se všechny body z tabulek sečetly a vyhrával soubor, který měl nejvíce bodů. Výsledek byl často víc než překvapující. Bylo třeba jej korigovat. Z toho vznikaly dlouhodobé spory mezi spolky, které se opíraly o čísla, a spolky, které se dovolávaly nepředložených výroků poroty.

Boj dvou kultur probíhal i v ochotnictvu. Předválečné Hronovy vyjadřovaly kulturní politiku vládnoucí třídy. Program Jiráskových Hronovů jen předstíral, že hnutí je politicky jednotné, celonárodní, bez třídních rozporů. Počátkem třicátých let, v době, kdy nastupuje KSČ s programem jednotné fronty pracujícího lidu proti kapitalismu, z hronovských programů se ozývají hesla: probouzet vlastenecké uvědomění, národní jednotu a svornost! Bylo to neuvážené, zaslepené velikášství. Hronovské slavnosti nemohly pohnout širokými masami především proto, že nebyly celostátní manifestací lidové kultury. Z lidu v té době vyrostla a sílila politicky bojovná, pravým vlastenectvím zapálená a Sovětskému svazu oddaná avantgarda dělnického

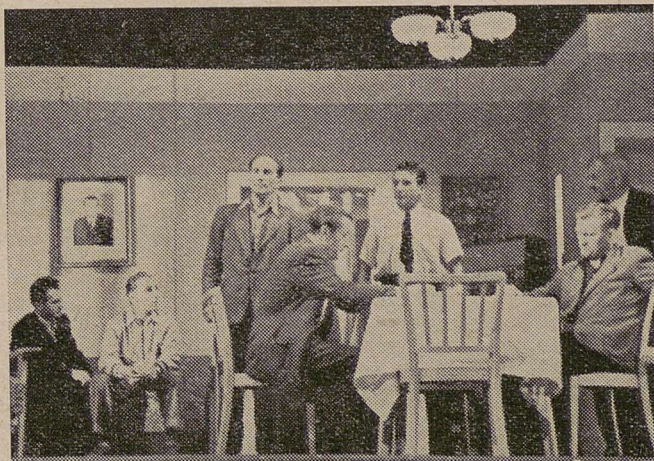
ochotnictva. Po rozluce s vedením ostatního ochotnictva se přimklv dělnické spolky přímo ke KSČ. Proto byla také jejich organizace DDOČ v roce 1938 rozpuštěna.

Ze zpráv o Jiráskových Hronovech je zřejmé, že tyto slavnosti byly spíše shovívavě trpěny a politicky velmi pozorně zajišťovány. Protektorem prvních Jiráskových Hronovů byl na př. ministr vnitra Juraj Slávik, který hovořil o „vřelých sympatiích a účasti“, ale jediná podpora, kterou stát udělil pořadatelskému, byla částka Kčs 1500,— k zahájení I. Jiráskova Hronova; byla to první a také poslední hmotná podpora.

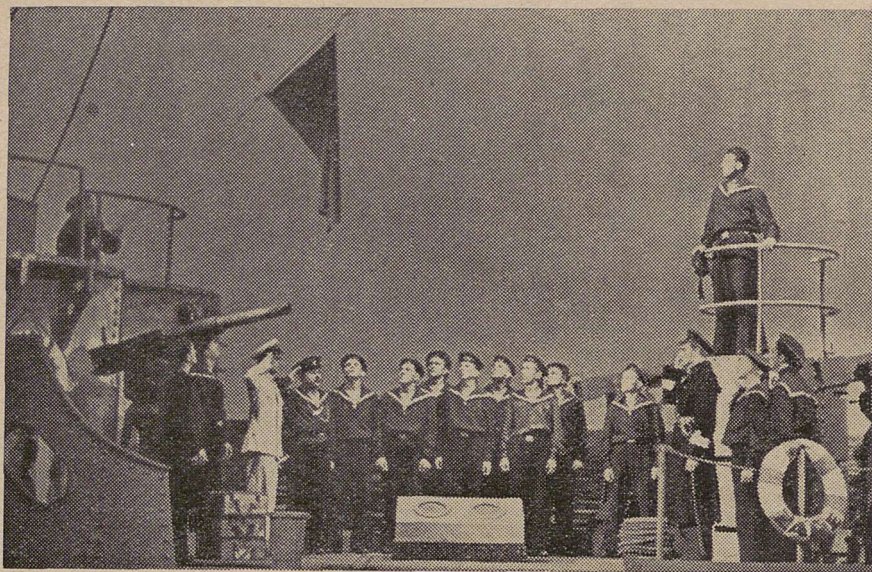
Jiráskovy Hronovy okázalým zdůrazňováním národní svornosti a jednoty se staly nástrojem k zastírání politických rozporů a bezděčně sloužily nacionalismu i pochybenému pojetí Čechů a Slováků jako jediného, československého národa. Silné nacionalistické tendence se vyrotily v hraničářských manifestacích. Politická nezkušenost nebo zaujatost pořadatelského dovedla těžít z Tyla a Jirásky jen úzce chápánymi hesly. Sama skutečnost dala trpké ponaučení pořadatelům III. Jiráskova Hronova, kde už nebylo lze předstírat nadstranickost a celonárodnost. V roce 1933 se konal Jiráskův Hronov s heslem „Hold hraničářů Jiráskovi“. Fašisté v čele s gen. Gajdou vtrhli do divadla před představením Petrovičova Ljálku (zpráva o tomto skandálu byla uveřejněna v časopise Čs. divadlo). Pořádek tehdy zajistilo 80 četníků a zákaz okresního úřadu v Náchodě. Gajda pak už nebyl vpuštěn do divadla. Snahy fašistů o narušení průběhu Jiráskova Hronova daly jasný důkaz o nemožnosti uskutečnit zásladu nadstranickosti.

Oldřich Matuš (A. Král) vypráví havířům o svém vyznamenání Řádem republiky

Záběr z vítězného představení Nositelů řádu (Inscenace souboru VŽKG)

Záběr Lavreněvova „Přelomu“ v provedení vojenského souboru „Hakenovec“

První inscenace Jiráskových dramát „Gero“, „Jan Hus“ a „Jan Žižka“ na I. Jiráskově Hronovu měly vyznít nacionalisticky, ale Max Lederer, režisér vzácných kvalit, přerostl jako umělec-realista tento záměr.

Hesla, která k těmto inscenacím vytyčil, ještě dne udivují pokrokovou divadelní tendencí: „Realismus scénický nebo krojový nesmí nám ubíjet realismus myšlenkový.“ — „Historický realismus postav musí být podřízen celé tendenci, myšlenkové náplni hry.“

O realistickou linii hronovských inscenací se zasloužili také slovenští divadelníci. Zúčastňovali se Hronovů až do okupace a byli vždy vítáni s vřelými sympatiemi. Byly uspořádány i výměnné zájezdy na Slovensko. V roce 1937 je na Hronově masové vystoupení československé armády; rádi na ně vzpomínáme, z paměti jsme si vymazali průvodní trapné figury generálů a ministrů Syrového a Machníka.

Během deseti let se Hronovy vřily a význam jejich slavnosti přerostl očekávání UMDOČ; největší jejich hodnota byla v tom, co vytvořily v srdcích řadových návštěvníků Hronova, čím žil Hronov i mimo Jiráskovo divadlo.

Na XI. Jiráskově Hronovu se objevil i vzácný zjev: český spisovatel! Byl to Jan Drda, kolem kterého se tvořilo hnízdo vlasteneckého odporu proti fašismu. Tehdy byla provedena hostivařskými ochotníky významná inscenace jeho hry „Jakož i my odpouštíme“. Stejně ojedinělý zjev byl na Hronovech redaktor, a proto si A. M. Brousil již v té době získal velkou oblibu.

Předhronovské soutěže se konaly v atmosféře strachu a konkurenční náruživosti. V Hronově se napětí vystupňovalo do hrůzy z poroty, která byla tajná. Pořadatelstvo bylo ochotníky přezdženo na „Olymp“. Porota se radila tajně a výsledkem byly bodovací tabulky. Teprve později se odevzdávaly písemné posudky. Vy-

hlášení vítězů, na které se uzavíraly sázky, znamenalo překvapení často i pro pořadatele. V korespondenci pořadatelům i v tisku následovaly pak četné protesty. Spory se táhly několik let. Dobrá myšlenka soutěže, která měla vychovávat ochotníky, zvrhávala se v náruživost a rozkol. Tato nedobrá „tradice“, tajné jednání poroty a osobitě tiskem korigovaný žebříček, přežila ještě na XIX. Jiráskův Hronov.

Tradičním zvykem byly společné inscenace Jiráskových her. Během deseti dnů se nastudovalo představení s nejlepšími jedinci souborů ze všech českých krajů. Tyto inscenace byly zajímavé, ale nikdy nemohly být ideově hluboké a umělecky výrazné. Ke kladným tradicím patří školení ochotníků; v roce 1940 a 1941 byly v době Jiráskova Hronova provedeny čtrnáctidenní kursy, velmi početně navštívené. Měly jen úzce odborný ráz, peměly společnou jednotnou ideu. S některými soubory vnikaly i do Hronova škodlivé umělecké směry. Na př. vítězná inscenace Hilbertova Kolumba byla ryze formalistická, v slabších souborech zase řádl naturalismus (inscenace „Goralů“ od Sokola-Tůmy). Neodpovědné bylo představení folkloristické „Maryši“ kyjovského souboru, v němž z autorů nezůstalo téměř nic, hra byla k nepoznání. Do moravskoslováckého dialektu byla slovo od slova převedena „Její pastorkyňa“. Představení Čechovova „Strýčka Váni“ okouzlovalo pomýlené ochotníky formalistickým řádním se světýlky a šerosvitem, v němž zmizeli lidé. Do ochotnického hnutí vnikaly, třeba opožděně, všechny chyby profesionálního divadla.

Od roku 1942 do konce okupace se uzavřely brány Jiráskova Hronova jen zdánlivě. Při přípravě XII. Jiráskova Hronova se vyskytly totiž velké „potíže“. Začátkem června ohlásil svou účast tehdejší smutně proslulý ministr Emanuel Moravec. Proto se Hronov z „technických dů-

vodů“ nekonal. Ochotníci se každým rokem v srpnu do Hronova sjížděli neoficiálně. Hrály jakoby náhodně soubory z Hradecka. V tajných kroužcích se četly „Sny po divadle“ od Elišky Krásnohorské, knížka básní, kterou v Praze rozšiřoval komunist Ant. Bouček. (Báseň o Schillerových Loupežnících, o Vojnarce).

V květnu 1945 vydává Zdeněk Nejedlý svou známou, převratnou výzvu ke všem kulturním pracovníkům. Na XV. Jiráskově Hronovu ovšem tento velký převrat ještě zřetelný není. V ROH již sice pracují stoupenci DDOČ, ale UMDOČ ještě pracuje po staru s heslem „nadstranictví“, které ovládá ještě první poválečné Hronovy. UMDOČ ještě totiž stále je jediným vlastníkem Jiráskova divadla. Přehlídka rok od roku upadala, ideově i umělecky. Nezrcadlilo se v nich bouřlivé dění ve vývoji lidové demokratické společnosti. Na Hronovech 1945 až 1947 se objevili i zastupci vlády — Jan Masaryk, B. Laušmann a J. Stránský, který měl po představení „Gera“ projev, ale bez jakéhokoliv vztahu k představení a ochotnictvu.

V roce 1948 je Zdeněk Nejedlý jmenován ministrem školství a předstupuje před sněmovnu s novým divadelním zákonem, který vyzvedá i význam ochotnického divadlnictví. XVIII. Jiráskův Hronov nezaznamenává však žádnou repertoárovou změnu, takže by mohl klidně reprezentovat třeba rok 1925. Únorové události jako by vůbec nic nezměnily. Návštěva Zdeňka Nejedlého v Hronově dodala odvahu pokrokovým pracovníkům k ostré kritice. Na takové výroky, jako: „My jsme nemohli tušit, že přijde Únor“ — odpovíděli: „My jsme se zase nemohli února dočkat.“ Zdeněk Nejedlý zvedl hlavy i těm, kteří málem podlehl levičáckým řečem o tom, že ochotnické hnutí bude „zlikvidováno“ a Jiráskovy Hronovy s ním.

XIX. Jiráskův Hronov založil novou, vpravdě lidovou, všenárodní a celostátní tradici každoroční ústřední přehlídky. V pořadatelstvu jsou i na jevišti zastoupeny všechny složky, které rozvíjely ochotnické divadlnictví. Byla tu provedena i první sovětská hra, Sejinova Konfrontace. Inscenace Káňovy Party brusiče Karhana předběhla úspěch na profesionální divadelní scéně. Byla přijata s velkým nadšením a vyznamenána 1. cenou. XIX. Jiráskův Hronov byl událostí, která přináší mnoho nového v ideovém, pracovním i organizačním smyslu. Všechny kladné tradice předšlých Hronovů byly přijaty. Současně s divadelními — i loutkářskými — představeními jsou pořádány estrády pod širým nebem, kostymní přehlídka „Člověk dělá šaty“, probíhá čtrnáctidenní školení vedoucích souborů. Tento Hronov trval 16 dnů. Přesto, že měl nedostatky — celou organizaci mělo na starosti jen několik pracovníků — byl to první, skutečně lidový Hronov.

Na XX. Jiráskův Hronov přichází první dílo západní klasiky — „Fuente Ovejuna“. V roce 1951 byla provede-

*Záběr z objevné inscenace Buchancovy „Proščavy“.
Soubor OÚNZ Lipt. Mikuláš*

Žofka (E. Onosová) a Stašek (M. Sokol) ze hry „Surové drevo“

na celá Jiráskova husitská trilogie, objevena hodnota „Kolébky“, v roce 1953 „Samoty“. Kladným přínosem k diskusi o Tylově odkazu byly inscenace „Strakonického dudáka“ a „Tvrdohlavé ženy“. Armádní soubory vynikly v roce 1950 a 1952 inscenacemi sovětských her. V roce 1950 byla nejlepší inscenací Nezvalova dramatisace románu A. Zápotockého „Vstanou noví bojovníci“ a příští léta ve velmi dobrém provedení hrány „Duchovský viadukt“, „Štěstí nepadá s nebe“ a „Anna proletářka“. Nezapomenutelná zůstanou představení sovětské hry „Svítání nad Moskvou“, Gogolova „Revisor“; objeveny tu byly hry slovenských klasiků, Cha-

lúpkovo „Kocúrko“ a Palárikovo „Dobrodružství na obzinkách“. Cenným přínosem bylo vystoupení divadla neslyšících i spojení uměleckého přednesu s představeními. Každý rok přináší něco nového, a vždy Hronovy jasně ukazovaly, co se děje v souborech. Potvrzují, že organizační přeměna ozdravila celé hnutí. Ukazují i výkyvy v repertoáru, inscenační problémy: loni jasnou převahu klasických her, letos problém inscenací Jiráskových her. Objevují i nevídané schopnosti dotvořit pravou lidovostí původní hry ze současnosti. Ochotnické divadlo je stále zdrojem talentů pro profesionální scény. Mnohé z objevů první hronovské pětiletky

absolvovaly již nejvyšší divadelní učiliště, divadelní fakultu AMU. Stále se zlepšuje poměr souborů a obecnstva. Patronáty závodů nad soubory jsou skutečné, ne formální, a projevují se činy. Upevňuje se družba českých a slovenských ochotníků. Mění se obecnstvo, mění se i vzhled města v době slavností. Každoročně je znovu aktuální výrok Zdeňka Nejedlého: „Do Hronova vtrhl dnešek.“

Soutěž se stala skutečně socialistickou a vyspěla ve velmi dobrou formu kritiky a sebekritiky, která nám pomáhá vychovávat naše soubory ve zdravé, uvědomělé kolektivy, ochotníky v nejkrásnějším slova smyslu, novodobé vlastence a budovatele.

Mlynář (O. Weiss) a Hanička (H. Kvapilová) z představení benátských divadelníků, kteří třemi představeními „Lucerny“ v jediném hronovském dnu prokázali nesmírnou obětavost a přímo pracovní hrdinství

Fotoreportér K. Minc zachytil představitele Pana Johanesa, Kačenky a Vaganta (M. Benda, L. Habrová a M. Houštěk) v přírodní scenérii Hronova

Exposice ochotnického tisku na hronovské výstavě

Výstava českého a slovenského ochotnického hnutí v Hronově

V hronovské škole a v budově divadla byla po dobu festivalu otevřena výstava, kterou by měl zhlédnout každý ochotník. Jako pestrý film se tu míhaly nesčetné obrazy, dokumentující slavnou historii lidového divadla a jeho velkou roli v dějinách obou národů. Na chodbách školy jsou skupinky loutek v krojích, představující lidové obřady a zvyky, z kterých vznikalo divadlo. Na sloupech jsou fotografie významných herců, kteří vyšli z ochotnického hnutí: Edmund Chvalovský, Karel Šimanovský, Robert Polák, Josef Šmaha, Marie Hübnerová, Hana Kvapilová, Bohuš Zakopal, Eduard Vojan, Růžena Nasková, Jiří Steimar, Karel Hašler, Zdenka Baldová, Jarmila Horáková a jiní a jiní. Kajetánské divadlo se zvučnými jmény: František Rubeš, K. H. Mácha, Boleslav Jablonský — a s jménem nejdražším, J. K. Tyl. Obrázek arény v Pštrosce, kde po revolučním roku 1848 zahajoval J. K. Tyl „Jiříkovým viděním“ a hrál tu divadlo až do svého vypovězení z Prahy, do roku 1851. I o Boženě Němcové se tu dočteme, že v Domažlicích účinkovala v roce 1845 s ochotníky a napsala několik divadelních her. V expozici tisku nacházíme lidové hry s datem vydání 1608 a mezi autory divadelních her i J. A. Komenského. Na Jiráskova F. L. Věka upomíná řada Kašparových ilustrací a jméno Prokopa Šedivého, autora několika dramat v obrozenské době. Zjišťujeme, že v Polné se hrálo česky už od roku 1808 a zprávy o českých hrách od písmáka J. Petrušky máme již z roku 1786. Že kromě diváků si ochotnických představení pečlivě všimla i censura, dokumentuje její zásah na představení Viléma Tella v březnu 1896 (provedené Dělnickým vzdělávacím spolkem „Pokrok“ z Brna). První dělnické divadlo založil roku 1892 Všeodborový spolek dělnický ze Zlíchova. V pokrokové tradici pokračuje DDOČ pod vedením Františka Spitzera. Plakát „Měšťáků“ z roku 1936 dokumentuje tuto převratnou událost v historii ochotnictví. Z dlouhé řady expozice Jiráskových Hronovů zaujme XIX., kdy mezi účastníky čteme

první dělnické soubory a významnou inscenaci souboru Chronotechny ze Šternberka s Káňovou „Partou brusiče Karhana“.

*

Slovenská expozice překvapí velmi dobrým libretem, které návštěvníky seznámí stručně a výstižně s historií slovenského ochotnictví. Vzácným dokumentem je fotografie titulního listu „Zapisovací knihy Divadla slovenského Svatomikulášského ode dne 10. července 1830“, kde se slovenským divadelnictvím je navždy spjato jméno G. F. Belopotockého. Z 22. 8. 1830 je záznam o provedení Chalúpkovy hry „Kocúrko“. Se zájmem přečteme titulní list rukopisu „Dějepis súkromného Divadla Slovenských ochotníkov v Levoči roku 1845/6“. První operou na slovenském ochotnickém jevišti byla Blodkova „V studni“, hraná v Tisovci 28. 7. 1907. V roce 1850 ochotníci v Turč. sv. Martinu hrají na protest proti bachovskému útlaku J. S. Štěpánkova „Štěkavce“. Palárikovo „Inkognito“ je hráno v roce 1858. Významná jména se pojí se slovenským divadelnictvím: Jozef Gregor Tajovský, Jozef Hollý, Vladimír Hurban Vladimírov, Božena Slančíková, Pavol Országh Hviezdoslav (první slovenský překladatel Shakespeara a autor historického dramatu „Herodes a Herodias“), Ján Chalúпка, Juraj Palkovič. Výstižně zachycuje slovenská expozice i údobí stagnace a formalistických vlivů. Pod nápisem Dve kultury za kapitalizmu nacházíme doklady o tom v repertoáru souborů.

*

Tento telegraficky stručný záznam nemůže vystihnout plně význam velké expozice. V příštích číslech časopisu se k výstavě vrátíme ještě podrobnějším odborným článkem dr. J. Porta, který hronovskou výstavu připravoval.

PŘEDSTAVENÍ XXV. JIRÁSKOVA HRONOVA

Představení hry *Aloise Jirásky „Lucerna“* v provedení divadelního odboru „Kvapil“ ZK Karborundum, Benátky nad Jizerou, zahajovalo 13. srpna soutěž XXV. Jiráskova Hronova. Byla to zajímavá inscenace, ve které se soubor, studující tuto hru v krátkém termínu sedmi neděl, nedopustil žádné zásadní chyby proti pojetí autora. Režie Václava Vondry správně vedla linii představení k vrcholné scéně, kdy lid chrání lípu — symbol národní svobody — se zbraní v ruce. Představení nesklouzlo ani do jednoho extrému; soubor nevytvořil z „Lucerny“ povrchní milostný románek, ani nezesměšnil lidové postavy a nekarikoval postavy nepřátelského tábora; nedopustil se levičáckého přehánění, jakého jsme byli v poslední době svědky (na př. zobrazování kněžny jako „zavilého“ nepřítele lidu). Soubor však ještě nevytěžil z „Lucerny“ její vzácný humor (ať již u lidových postav — scény muzikantů, nebo výsměchu záporným postavám v uvítací scéně na zámku). Ani poesie pohádkové hry nebyla dostatečně vystižena, na př. atmosféra kouzelné noci. Zajímavá, melodická hudba B. Trefila některá místa hry zbytečně překrývala (na př. do dialogu Libora a Haničky už zazníval motiv vodníka Michala), ale celkově dokázala být vtipnou i poetickou ilustrací hry. V další práci na hře soubor bude muset zvýraznit tempo 1., 2. a 5. obrazu, které je ještě příliš vleklé.

Z hereckých výkonů překvapil Pavel Štýs v roli vodníka Michala. Nebyl ufnukaný, ale opravdově a beznadějně zamilovaný, roztomilý; velmi úspornými prostředky dokázal vytežit z postavy její humor a mladistvost; byl dokonale odlišen od druhé, velmi zdařilé postavy Ivana (J. Havlasa), vodníka-pesimisty, samotáře. K oběma vynikajícím výkonům se čestně řadí A. Majer v roli Vrchní-

ho a Václav Vondra v roli France. A. Majer hrál Vrchního jako silného, zavilého nepřítele, bez zbytečné karikatury, ale s vystižením i druhé jeho stránky, patolízalství. Franc v pojetí V. Vondry byl nejen věčně ustrašeným a upachtěným nohsledem vrchního, ale také jeho žákem, který se za své ponížení dovede na venkovanech mstít a hulákat téměř právě tak dobře, jako jeho pán. Byla to výborně propracovaná, humorná figurka. Kněžna J. Stránské měla roztomilost, půvab a ironický vtip. Chyběla jí však větší hloubka, lepší vyjádření vztahů k partnerům a opravdový prožitek zejména v jejím zklamání a hněvu. H. Kvapilová zahrála Haničku s prostým dívčím půvabem materiďoušky. Jejímu hereckému temperamentu se dařilo spíše vyjádřit Haniččinu nejoácnost než vroucnost mladé lásky k Liborovi. Mlynář v pojetí O. Weissse byl značně zjednodušen. Neměl tu zemitost člověka, kořenícího nejbyťostněji v rodné půdě, chybělo mu skutečné chlapství a bojovnost. Zdařilejší scény měl s Haničkou, ale velmi ochuzený byl jeho vztah ke Kněžně, kdy v pojetí autora Libor skutečně zakolísá a podléhá jejímu vlivu, aby se tím více zocelen mohl pak vrátit k Haničce, k lidu. Zajíček M. Duštýry byl pěkný, zdravý typ učitelského mládence, milujícího svou Dorničku, poníženého a ponižujícího se až do okamžiku, kdy zapomíná na svůj strach z bídy a bojuje po boku lidu. Jen se místy příliš dával unášet svým zvucným hlasem k zbytečnému sólovému projevu. Ke kladům představení náleží i skupinka muzikantů (Zima — E. Jindra, Sejtko — J. Doškář a Klásek — K. Kubánek), lidové postavy se zdravým humorem. Kláskovou zahrála temperamentně V. Žďárská, nepodařilo se jí však obohatit postavu tou přemírou citu ke Kláskovi, z níž právě vyvěrá její vitalita.

Komorná A. Hrdličkové byla příkladem dobře vypracované malé role. Scéna J. Blahníka (až na špatně kaširovanou korunu lípy), choreografie (J. Šaršeové) a světla (B. Malý) pomáhaly vytvářet pravdivé prostředí. Soubor potřebuje ještě lépe propracovat vztahy postav. Vcelku působilo představení dobrým dojmem jako pečlivě propracovaná, vyrovnaná inscenace.

*

Čistým, radostným představením byl „Ženský zákon“ v provedení souboru OB ve Sv. Juru. Vzpomínali jsme při něm, kolik stesků jsme vyslechli na ložském Hronovu, že české soubory málo hrají slovenské hry. Právě „Ženský zákon“ stává se i v českých zemích jednou z nejhraňších her, a jak dokázal soubor PAL-Magnetonu, české soubory věnují správnou pozornost i soudobé slovenské hře.

Zvláštním kladem představení „Ženského zákona“ byla jemnost, vkus, cit pro míru. Herci ze Sv. Juru nikde nepřetahovali, naopak, některé jejich postavy a scény hry (zvláště exposice) působily nedotažené. Ke škodě věci se zde tedy projevil strach z přehrávání a zneužívání bohaté dávky pověstného slovenského hereckého temperamentu. Znamení výkony podali zvláště L. Hupko v roli čeledína Števka a G. Dočolomanská v roli Aničky. U ní jsme obdivovali něhu, prostotu a vroucnost výkonu, u Števka plnokrevný obraz zdravého mládence, naprosto ne hlupáka, jak býval a bývá hrán, ale dobrušrděného a sympatického spojence milenecké dvojice, z níž poněkud nejistý výkon podal J. Unger v roli Miška. Veliká diskuse byla o postavě Dory, kterou hrála M. Kyselíková. Kdežto jedni vytýkali, že herečka málo vyjádřila pokrytectví, intrikánství postavy, která je ve hře nositelem tmář-

Pan Franc (Václav Vondra), Vrchní (A. Majer) a Dvořan (J. Kráp)

Klášková (V. Žďárská) krotí Michala (P. Štýs). Z Jiráskovy Lucerny v provedení benátského souboru

Mara (A. Macháčková) a Zuza (R. Jurčíková) z „Ženského zákona“ v provedení OB Světy Jur

ství, druzí si vážili právě toho, že se Dora nesnažila sama odsuzovat svou postavu, která je dostatečně odsouzena svým jednáním. Jsme toho názoru, že v podstatě dobrý výkon trpěl malou výrazností, že tomu, kdo hru nezná, zůstaly nepochopeny důvody Dořina jednání v jednotlivých scénách.

V Tajovského díle je nejpilněji zobrazen slovenský člověk, na něhož se dívá s kritickou láskou a v dobách nesvobody v něm vidí záštitu a záruku šťastné budoucnosti. Inscenaci se podařilo správně vyjádřit tento kritický realismus díla v charakteristice jednotlivých postav a v druhé polovině představení také plně postihnout Tajovského žánr, jeho temperament, jeho hravost. To proto, že od III. obrazu začali herci na scéně prapřímě jednat a žít, navázali úzký kontakt se svými českými diváky (hlavně díky Števkovi) a získali si jejich upřímný obdiv a sympatie.

*

Representant Libereckého kraje, dramatický kroužek „Kolár“ při Domu osvěty v Jilemnici, hrál na XXV. Jiráskově Hronovu Čechovova „Strýčka Váňu“. Téměř staletou tra-

dici (založen r. 1860) má tento soubor, jeden z nejpilnějších a nejsympatičtějších, jaké jsme na Hronově viděli. Ztotožňujeme se s výrokiem nositele Řádu práce Drahoše Želenského, který označil jejich představení za velmi inteligentní. Soubor původně studoval hru, aby si na ní ověřil správnost postupu v tvůrčí metodě Stanislavského. Mnoho se na ní naučil a tak hronovští diváci byli svědky čistého představení s opravdu prožitými hereckými výkony. Režii Zdenka Kučery se podařilo vystihnout dramatické vrcholy. Bylo to v provedení jilemnických skutečně drama lidí, kteří na jevišti prožívají svůj den ve všedních starostech a přitom se odehrává tragédie jejich života. Silně zaznívala z jejich postav touha po lepším, krásném životě. Z hereckých výkonů nejvíce upoutala Sofie Alexandrovna v podání Olgy Jiříčkové, Serebrjakov A. Kynčila, dvojice stařečků — chůva Marina (Marie Kučerová) a Ilja Iljič Tělgin (F. L. Kučera) — a místy strhující Ivan Petrovič Vojnický (Miroslav Gabriel). Přesto, že mládí herečky Niny Soukalové stěží mohlo plně vystihnout charakter Váňovy matky, Marie Vojnické, zvládla he-

rečka roli velmi střídavým použitím vnější charakteristiky, bez šarže, a dokázala ji zahrát přesvědčivě. M. Gabriel v roli Astrova si zbytečně kazil výkon hlasovou křečovitostí. Po krásném výkonu v monologu o lesní přírodě (scéna s Jelenou) upadával v charakteristice Astrova do obhroublosti. Nepodařilo se mu vystihnout postavu tohoto krásného, talentovaného člověka-lékaře. A. Hykšová v roli Jeleny Andrejovny nedala postavě tu psychologickou složitost, kterou vyžaduje.

Oceňujeme odvahu jilemnických, s jakou se pokusili zvládnout velký úkol čechovovské inscenace. Představení bylo cenným přínosem v hronovském repertoáru a není náhodou, že diskuse o jejich inscenaci byla jednou z neplodnějších a nejživějších.

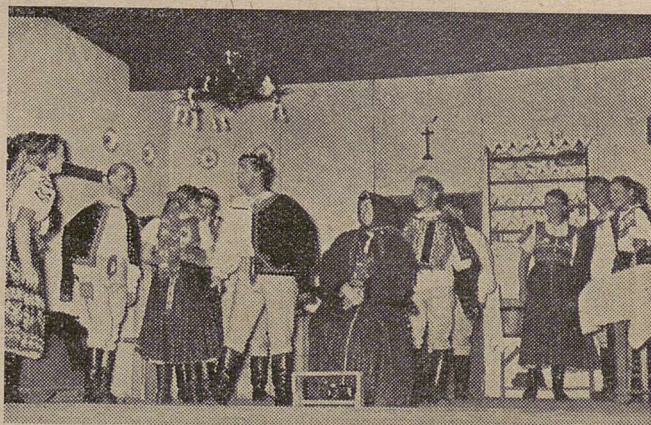
*

Velmi poučné bylo představení souboru ZK Slovenské armaturky Myjava, právě proto, že jeho inscenace „Tetky — plotky“ (Horvátova dramatisace „Maloměstských rozprávok“ nár. umělce Janka Jesenského) nedorostla úrovní Hronova. Slovenské ochotnické divadlo má nevyčerpatelnou zásobu hereckých talentů. Na představení myjavských se však typické znaky slovenského herectví — životnost, temperament, znamenité charakterisační umění — projevily jen velmi málo, na př. v postavách Murína (M. Pikart), Vrtíka (Z. Henč) nebo Adely Mrkvačkové (K. Ševcová). Před zraky hronovských diváků se odvíjel nudný, rádobý humorný a rádoby satirický děj o maloměstských lidičkách a historce kolem ženitby podsoudce Murína, kterého souží čtyři tetičky. Režisér i herci zřejmě cítili neúnosnost slabého, nedramatického textu a snažili se za každou cenu děj nějak zpestřit. Tady začíná jejich omyl. Zpestřovali za každou cenu — i za cenu „špílů“, vyhrabaných ze zásuvek starých šarží hereckého humoru.

Tím není řečeno, že by šlo o neschopného režiséra nebo o netalentoovaný soubor. Při nejmenším dobrým zvládnutím složitých komparsových scén 2. obrazu dokázal režisér, že není bez schopností, stejně jako na

Slepý Mareš (B. Votava) zpívá „Kde domov můj?“. Tylova Fidlovačka, provedená svitavským souborem

Závěrečná scéna Ženského zákona. Z inscenace začínajícího souboru OB ze Sv. Juru

Horvátovu hru „Tetky pletky“ provedl v Hronově soubor ZK Slovenské armaturky Myjava

J. Piťhová jako Lída v Chirurgu Platónu Krečetovi

př. výše zmínění herci prokázali místo, že na Myjavě se dělá také dobré divadlo. Neštěstím souboru byla především hra, která mu byla nabídnuta Slovenským ústředím lidové tvorivosti. Cenná je jejich snaha prospět začínajícímu autorovi a soudobé slovenské dramatické literatuře, i když nepřinesla kýžený výsledek. Kdo nic nezkusí, nic neprohraje. Kdyby nebylo v umění porážek, omylů a chyb, nebylo by ani úspěchů. Myjavští, nevěste hlavu, není k tomu nejmenšího důvodu!

*

Velmi těžký úkol, na který plně nestačil, si uložil soubor ZK *Prefy z Hýskova* inscenací *Kornejčukova „Chirurga Platóna Krečeta“*. Typický začínající soubor bez divadelních zkušeností přistoupil velmi odpovědně a pečlivě k zvládnutí tohoto velkého dramatického díla. Na představení a pak také v diskusi se projevil rozpor mezi pochopením a uměním, t. j. soubor znal ideu hry, znal úkol a vztahy postav, ale nedovedl svou znalost také umělecky projevit. Nemá dosud zásobu výrazových prostředků. Jejich výkon byl ještě oslaben trémou, která hercům křečovitě stahovala pohyby i hlas. Jediný člen souboru, malá školačka Květa Hejdová v roli Maji, trémou netrpěla, protože se plně soustředila na svůj úkol na jevišti. Byla jistá a pravdivá a právem byl její výkon oceněn jako nejlepší. Představení — stručně řečeno — chybělo tempo, prokreslení vztahů a ztrácel se vzácný humor některých scén. Soubor se ani v jediném místě nedopustil překreslení a šarže ve výkonech, ale druhého extrému, nedotažení. Nedovede ještě (až na scénu v nemocnici, kdy se Krečet po operaci lidového komisaře zhroutí) stupňovat dramatický děj, takže hra v jeho podání měla téměř jednotvárný rytmus od začátku až do závěru. Slabinou byla i jevištní řeč, která necharakterisovala postavu a nevyjadřovala jejich vztahy. Ne-

byla dostatečně plastická (soubor nezná ještě úkol pausy). Věříme, že ze slibných talentů — J. Piťhové (Lída), zkušenějšího herce A. Žáčka (Bublik), H. Fišerové (Bočkarevová) a M. Čapkové (Marie Tarasovna Krečetová) — při poctivé snaze celého souboru vyrostou dobří herci. Ovšem, divadelní zkušenosti nelze nabýt jediným představením. Sympatický hýskovský soubor si je svých slabín vědom a v diskusi se o nich dověděl do nejmenších podrobností. Ostrou kritiku přijal a upřímně za ni poděkoval. Velkým přínosem v diskusi byl projev Drahoše Želenského, abeceda herecké práce. K tomuto příspěvku se ještě vrátíme v některém příštím čísle časopisu.

*

„Proščava“ je významnou slovenskou novinkou. Je pozoruhodná tematicky — líčí historickou rebelii sociálně porobených a národně potlačovaných slovenských rolníků v roce 1831, tedy první revoluční boje na východním Slovensku. Je však pozoruhodná i zpracováním, které nese rysy monumentality i jevištně velmi účinné charakteristiky některých postav. Hlavním nedostatkem dosavadní podoby hry je neprokreslenost postav tábora lidu, kontrastující s dost zevrubnou charakteristikou postav feudálů. I v této podobě však hra dokáže diváka strhnout svým revolučním pathosem, silou, s níž líčí propuknutí, oheň i porážku revoluce. Autor dr. Buchanec dále na hře pracuje a nepochybuje o tom, že definitivní verze hry významně obohatí celou naši novodobou dramatickou tvorbu o silné historické drama.

Zásluhy souboru OÚNZ Lipt. Mikuláš jsou veliké. To není maličkost, inscenovat velké historické drama s desítkami rolí a komparsů, drama ještě ne zcela hotové, kdy je nutno inscenačně dotvářet některé nehotovosti autora. Slovenský soubor to mnohde dokázal a tím současně řekl jedno z nejdůležitějších slov za

ochotnictvo v Hronově: naše vynikající soubory jsou schopny objevné dramaturgie, není úkolů tak velikých, aby je nepřekonal uvědomělý, pilný a zkušený soubor, prodchnutý láskou k věci. Je samozřejmé, že v tak průkopnické práci se nelze vyhnout chybám a omylům. Byl to zvláště samotný závěr hry, který se režisérovi C. Orješkoví nepodařilo vyladit v jasnější, optimističtější tóny perspektivy konečného vítězství věci lidu.

Inscenace přinesla řadu vynikajících hereckých výkonů, z nichž jmenujeme alespoň představitele děda Pavúka (O. Laučík), Pavúčky (Z. Bendová), Viczmandyho (dr. Dropa), Běťvose (dr. Petyko) a sluhy Surováka (C. Dobrovič). Kladem výkonu vůdce povstalců Pavúka (J. Macko) byla nelíčená prostota a neokázalost, s níž hrál svého lidového hrdinu. Postrádal však zřetelněji vyjádřený vývoj postavy a více zapalující tóny, zejména v posledním jednání hry. Poněkud jednostranně vyzněly postavy Jánose Hlovaye a advokáta Tasnadyho, který jde na smrt po boku povstalců.

V diskusi po hronovském představení vystoupil i autor hry dr. J. Buchanec, který pronesl slova, jež stojí za zaznamenání: „To není moje vítězství, ale vítězství slovenského ochotnictva!“ Zdůraznil a plně ocenil tvůrčí přístup souboru k jeho hře a přiznal, že nevěřil ochotníkům, že je podceňoval, nyní však že je jim vděčen a všude hlásá potřebu spolupráce začínajících autorů s ochotnickými soubory.

*

Mládi na hronovském jevišti. Těžko bychom hledali slova pro radostný zážitek, který nám připravil soubor *Státních pracovních záloh z Prahy* inscenací *Stehlíkovy dramatisace románu A. P. Makarenka „Začínáme žít“*. Představení hluboce zapůsobilo svou pravdivostí a mladistvým elánem. Mnozí se snažili vysvětlit tento úspěch tím, že herci tu hrají sami

Makarenko (L. Žid), Kuzma (J. Kučera) — Závěr I. jednání A. S. Makarenka — M. Stehlíka „Začínáme žít“

sebe. Jak ale vysvětlit krásný výkon sedmnáctiletého Bedřicha Králíčka v roli starce Kaliny Ivanoviče, prožité a prozářený lidovým humorem, bez násilného použití vnějších prostředků! A kolik členů souboru ve skutečnosti vůbec nemá typické vlastnosti svých postav. Soubor má velkou zásobu hereckých talentů: Míla Stibich (Lapot'), Věra Sobolevská (Toska), Vl. Dušek (Veršněv), Vl. Hrabánek (Matvej), Z. Tichý (Burun) a J. Kučera (Kuzma). Střídmý a dobře propracovaný výkon podala V. Polívková v roli Bregelové. Hlubšího psychologického prokreslení potřebuje ještě postava Jekatěryny (Jaroslava Mikešová) a A. S. Makarenka (Ladislav Žid). Slabší, povrchní práce na roli byla zřetelná na postavách dívek — Marusji (Z. Šmidochová), Věry (V. Lukasová), Nataši (J. Kindlová) i ve výkonu Jaroslava Polívky (Musij Karpovič). Jinak velmi dobrá režijní práce Františka Mikeše nezvládla ještě závěry jednotlivých aktů, kterými byl zbytečně oslabován účinek hry.

Začínající soubor se představil hronovskému obecenstvu jako silný, uvědomělý kolektiv, schopný vážné umělecké práce. Zdar inscenace „Začínáme žít“ je pro něj závazkem, aby v další práci prokázal svůj růst. Souboru se podařilo pravdivě zahrát postavy sovětských lidí a prožít je v bohatém životě na jevišti. Představení zapůsobilo silným, optimistickým dojmem.

★

Soubor ZK PAL-Magneton z Kroměříže přijel do Hronova s hrou mladé slovenské autorky Magdy Matuškové „Kristina“. Přijel s hrou, která má ve své dnešní podobě ještě řadu nedostatků, zvláště v schematické charakteristice kladného hrdiny Ondříše, v nedostatečně propracované vývojové linii titulní postavy a v určité poplatnosti autorky velkým jejím vzorům v světové literatuře, zvláště Ostrovského „Bouři“. Přijel

však s hrou, která má také celou řadu výrazných kladů, silné thema, zajímavý děj, mnohé zdařile charakterizované postavy.

Kroměřížský soubor se hronovskému publiku představil jako kolektiv vyzrálý, zkušený, s mnoha zajímavými hereckými typy. Zvláště představitelka Alžběty Valuchové L. Čápková získala obdiv diváků pro silně přesvědčivou charakteristiku ženy plné zloby, tvrdosti. Slovenská kritika jistě právem vytýká, že tato Valuchová byla málo slovenskou ženou, že se ztratil ve výkonu význačný povahový rys postavy, totiž její chamtivost a licoměrnost, touha po uznání; že její Valuchová byla Ostrovského Kabanichou. Je ovšem otázka, do jaké míry dává text možnosti k vyjádření těchto povahových vlastností a nakolik byla autorka při vytváření této postavy přímo Kabanichou ovlivněna. Textové nedostatky se nepodařilo překlénout představitelům Ondříše (A. Nejezchleba) a Šikúta (R. Barbořík). Také ostatní představitelé, o nichž jsme s obdivem psali po Národní přehlídce, místy své výkony poněkud pokazili v nejlepších snaze je vylepšit. Tak na př. porota Národní přehlídky vychválila v roli Pala řadu vynikajících míst, jako okamžik, kdy se dovídá o tom, že Kristina bude matkou. Herec M. Nesvadbba chtěl toto dobré místo své role ještě obohatit — a přetáhl je. To je příklad do jisté míry pro Hronov typický. Všechny soubory se poctivě snažily vyplnit připomínky, dané jim porotami Národních přehlídek. Jenže plnění připomínek není správným přijímáním kritiky. Herec se musí s kritikou vypořádat a teprve uzná-li vnitřně a poctivě její pravdu, má právo předlévat něco na svém výkonu. Jinak jen „vyplní připomínky“, ale tím svůj výkon neprohloubí, naopak. Je však třeba říci, že někteří herci tohoto souboru od Národní přehlídky opravdu vylepšili. Zvláště to platí o představitelce Kristiny E. Kaniové, která je pro roli předurčena svým zjevem a usilovně a úspěšně — i když ještě

s mnoha chybami — zápasí o výkon přesvědčivý.

Celkově vyznělo představení dobrým dojmem a mělo u hronovského publika neobyčejně silný ohlas.

★

Domácí hronovský soubor, ZK Bavlňánských závodů MAJ znovu prokázal, že patří k našim nejlepším ochotnickým divadlům. V poměrně krátké době splnil čestný úkol, uložený mu pořadatelstvem Jiráskova Hronova a nastudoval úspěšně Jiráskova „Pana Johanesa“. Toto drama, v němž Jirásek formou alegorické pohádky oslavuje bojovou a živnou sílu lidu — jediného pravého ochránce národní svébytnosti, drama, v němž ukázal svým současníkům zpět na veliké tradice husitské a dopředu varovným heslem „Zastávky se chraň!“, bylo a je neprávem opomíjeno našimi profesionálními scénami. Nejlepší ochotnické soubory však již po desetiletí usilují o vytvoření správné inscenační tradice této nesmírně náročné hry, v níž Jirásek podobně jako Tyl ve svých jevištních báchorkách neutíká pohádkou o Rýbr-coulovi a promáslédované princezně Kačence od skutečnosti, nýbrž naopak skutečnost básnický umocňuje. Vzpomínáme na př. představení šum-perských ochotníků na I. celostátním festivalu v Praze, které bylo ve znamení neobyčejně silného hereckého výkonu dr. Jírka v titulní postavě. Hronovskému souboru se naopak plně nepodařilo ukázat v této postavě silného nepřítele, symbolisujícího stáletý národní útlak a sociální vykořisťování lidu, nepřítele, zosobňujícího cizáckou zpupnost i panskou knutu světa, který Jirásek charakterizuje slovy „kde života schnou kořeny“. Rovněž se zcela nepodařilo zachytit vývojem postavy vaganta Tomáše bloudění české inteligence Jiráskovy doby a důraz, který klade Jirásek na její pravé místo v národním a sociálním zápasu — po boku lidu. Přesto podal M. Houštěk v této roli pozoruhodný výkon, podobně jako L.

Habrová v Kačence, která se však místy na škodu role dostávala ve snaze zachytit důstojnost postavy do důtého pathosu. Největší síla hrnovské inscenace je v postavách lidových. Zde přispěli k obohacení naší inscenační tradice znamenitým postižením postav prostých lidových hrdinů, světa, kde „života tkví kořeny“. Příkladem ukázali, jak hrát postavu lakotného Hrůzy Leika (J. Luňáček), jadrného Krajánka (J. Mach), moudrého Kubečka (J. Najman), jak v postavách postihnout správnou míru Jiráskova humoru (Čemerkou J. Lamky). Z celkově dobré režijní práce se J. Vavříčkovi zvláště nezdařil závěr, na jehož komparsové scéně bylo třeba ještě více pracovat, aby získal potřebnou optimistickou sílu. Nebyla-li celkovým přínosem představení scénická hudba M. Houšťka hlavně vinou špatného orchestrálního provedení, patřila naopak výprava V. Habra a J. Lamky k nejlepším, jaké jsme v Hronově viděli. Celkově lze říci: Nebyla-li „nedobytná pevnost“ této náročné hry hrnovským souborem dobytá, byl k tomu učiněn významný a podstatný krok, a to za okolností pro soubor málo výhodných.

*

Slovenský soubor ZK Potravínár Trebišov rozjasnil, roztančil a rozezpíval hrnovské jeviště Bukovčanovou hrou „Surovô drevo“. Strhl diváky nejen elánem, ale i výbornými hereckými výkony zvláště představitelů Vincka Hršťky (režisér souboru P. Kavečanský) a Jaškuliaka (J. Jurkovič) a vyzrálou jevištní kulturou zkušeného souboru, který vykonává četnými reprisami svých her v celém Košickém kraji významnou kulturně politickou práci. Zvláštního ocenění

M. Benda v titulní úloze Jiráskova Pana Johanesa

Záběr z představení trebišovského souboru — Bukovčanovo „Surovô drevo“

zaslouží zdařilá snaha souborů vyhnout se všem povrchním inscenačním zvyklostem starých operetek, k nimž by jinak dobrá hra mohla na některých místech svádět. Jen takové postavy Staška (M. Sokol) a Žofky (E. Onosová) a historka jejich první lásky — jak malý krůček by scházel k tomu, aby byly hrány jako pověstné šarže mladomilky a naivky. Tento krůček však představitelé ani na jediném místě neudělali. Lásky, jak ji na jevišti hrají, je čistá, jemná a něžná, divák si zamiluje Staška, stejně jako Jaškuliaka a ty ostatní. Směje se jim a zdařilým situacím, které Bukovčan do hry dal, ale nikdy se jim nevysmíváme, protože inscenace nám k tomu nedává příležitost. Je nabita plnokrevným humorem, je však současně řízena vkusem. Divák z ní poznává kus slovenského života a zdá se, že slovenské lidi, jejichž kouzlu sňahem podléhá a které si zamiluje.

Nedostatky představení nejsou příliš závažné. Kolektiv horalských mláďenců nemá ovšem tu přesvědčivou sílu rozezpívání a roztančení Zemplínáků, kde herci hrají sami sebe, některé postavy, jako Verona, Agneša, Beta nezískávají patřičnou měrou zájem diváků o své osudy (byly totiž obsazeny málo ještě zkušenými herečkami), bylo by možno najít určité nedostatky v rytmickém rozčlenění jednotlivých obrazů (zvláště posledního), ale vcelku nelze než představení hodnotit jako neobyčejně radostný přínos Slovenska Hronova. Není pochyb o tom, že se české soubory pokusí, povzbuzeny hrnovským představením, inscenovat hru u nás. Překlad, který je k dispozici, není však dokonalý a inscenační nebezpečí, o nichž se svrchu zmiňujeme, jsou opravdu veliká. Proto doporučujeme velkou opatrnost a dobrou rozvahu. Špatná představení hry „Surovô drevo“ by k upevnění svazku našich národů rozhodně nepřispěla.

*

Je nám velmi líto, že Lavreněvova hra „Přelom“ nevyzněla v hrnov-

ském představení tak, jak jsme si všichni přáli. Jestliže se málo zkušenému vojenskému souboru „Hakenovec“ celkem dobře podařilo v představení zachytit revoluční boje na palubě křižníku „Záře“, nedařilo se mu mnoho v pravdivém vyjádření růstu lidí, jejich revoluční přeměny, ani v uměleckém zobrazení konfliktů, jež se odehrávají v bytě kapitána Berseněva. Lidé Lavreněvovy hry rostou. Roste i Artěm Godun všemi boji, které přímo během hry na jevišti svádí. Výrazně se mění a vyrostou postavy Berseněva a Tat'any — vždyť závěr hry je nachází na straně revoluce, k níž se v začátku hry chovali ještě nejistě a s nevyjasněným stanoviskem. Tohoto vývoje a růstu postav

Hrůza Lelek (J. Luňáček) v rozhovoru s Čemerkou (J. Lamka)

Matušítkové Kristina v provedení ZK Pal Magneton Kroměříž: Palo (M. Nesvadba), Valuchová (L. Cápková) a Kristina (E. Kaniová) — Závěrečná scéna Kristiny

jsme v představení vojenského souboru svědky nebyli. Alespoň ne tak výrazného, aby nás přesvědčil, aby nás strhnul, aby nás dojal. Lavrenčova hra je proto tak nesmírně náročná, že se odehrává v atmosféře revoluce, v jejímž rytmu všechny postavy jednají a žijí. Těžko ovšem zavírat málo zkušeným hercům, že se jim to nepodařilo na jevišti vyjádřit. V postavě Artěma Goduna Lavrenč pravdivě a mistrovsky vykreslil postavu nového bolševického hrdiny — revolucionáře. Vykreslil ji monumentálními a úspornými tahy, ale dává plnou příležitost k tomu, aby herec ukázal Artěma — člověka, milujícího, pochybujícího o sobě, prostého a milého, i když silného bojovníka a nesmiřitelného nepřítele zrádců revoluce. V Artěmovi F. Hyánka jsme viděli jen tu druhou stránku věci. Měl v sobě nepochybně revoluční pathos, ale osobních vlastností tohoto revolucionáře se marně dohaduješ. Lavrenč postavil ve hře celou galerii nepřátel revoluce. Některé z nich soubor ztělesňuje velmi přesvědčivě, tak plukovníka Jarceva (N. Maškin), bocmana Švače (V. Hycl), Milicina (M. Navrátil) i Uspenského (V. Dušek). Slabý byl však výkon představitele Štubeho, kterému se sotva podařilo vyjádřit některou z vlastností, jimiž autor tuto postavu bohatě obdařil. Především nebyl nepřítelem revoluce, nevěřili jsme jeho třídní nenávisti. Dále byl takovým zbabělcem, že by se byl nikdy neodvážil pokusu zničit loď. Jeho vztahy k ostatním postavám — jako ostatně většina všech vzájemných vztahů — zůstaly bez jasnějšího výrazu. Poměrně nejzdařilejší byly scény námořnického kolektivu, v němž byla řada velmi pěkných typických postav, jimž pouze malá dávka jevištních zkušeností bránila podat výkon pozoruhodný. Velkým překvapením byl pokles úrovně představení od Národní přehlídky.

Veliké byly v představení prohřešky proti jevištní mluvě. Ani ne tak proto, že mnozí šumlovali a mluvili pro diváka nesrozumitelně, ale především proto, že herci neplnili požadavek pravdivosti řeči ve slovním jednání. Oni více odříkávali, recito-

vali slova své role, nežli by svými slovy jednali, působili na partnera a tím na diváka. Pravdivé slovní jednání, jak známo, pomáhá vytvářet charakter, vyhrocovat jevištní situce, nést ideu hry. Kde není pravdivého slovního jednání, je pak ovšem těžké plnit požadavky ostatní.

Kritika souboru v Hronově byla ostrá. Ale nepochybuje, že vojenský soubor ji unese, že mu byla milejší než kdyby mu podkuřovali jen pro výběr vynikající sovětské hry nebo jen proto, že byl vojenským souborem. Těšíme se na jeho příští úspěchy.

*

Nejlepším představením XXV. Hronova byli Stehlíkovi „Nositelé řádu“ v provedení souboru ZK Vítkovických železáren Klementa Gottwalda z Ostravy-Vítkovic. Ideově pravdivé a hluboké představení mělo řadu vynikajících hereckých výkonů, těžších ze znalosti života, z krásných lidských typů herců, z jejich temperamentu a smyslu pro humor. Od prvních slov si vybudovali ostravští pevný kontakt s hledištěm. Dokázali přímo vtáhnout diváka do děje. Jejich představení mělo vzrušující tempo a napjaté okamžiky dramatických pauz. Hráli s naprostou jistotou, tak pravdivě, že mizel předěl mezi jevištěm a hledištěm, mezi ilusí a skutečností. Přitom to bylo představení plnokrevně realistické, bez jakéhokoli náznaku naturalismu. Režie Františka Arletha, který sám mistrně hrál postavu starého havíře Zajaca, byla vynalézavá, vtipná, dokázala udržet temperament herců v pevném pojetí, a přitom nenásilná, ustupující do pozadí a plně využívající hereckých typů. Z krásného hereckého kolektivu vynikali velkými výkony Marie Bílková v roli babičky Matušové, Čeněk Halška (Josef Vokoun), Adolf Král (Oldřich Matuš) a Miroslav Hrstka (Jan Poljak). Překvapily i pravdivé ženské výkony Vlasty Pytlkové (Marie Matušová), Magdy Malé (Marie Poljaková) a Vlasty Holomkové (Marie Frgalová). Plného výkonu ještě nedosáhl Ladislav Heger, kterému na lepší vy-

stižení postavy ing. Josefa Vokouna nestačila jeho dosud malá jevištní zkušenost.

Ostravským se podařilo dokázat, že současná hra není u diváků Popelkou, je-li také inscenace současná, t. j. dovede-li čerpat ze skutečného života a podat jeho pravdivý obraz. Po prvé v historii Hronova sklídila současná hra takový obrovský úspěch, po prvé bylo kritické hronovské obecenstvo strženo k četným potleskům na otevřené scéně. Inscenace ostravských byla skutečným objevem. Dokázala ze Stehlíkovy hry vytěžit maximum pravdivosti a vzácného koření humoru. Autor schválil souboru převedení jazyka hry do ostravského dialektu i velký dramaturgický zásah — škrt statické postavy stranického funkcionáře a hře i souboru tento zásah pomohl k pravdivějšímu účinku.

Práce souboru na hře nebyla lehká. Už v Národní přehlídce soubor překvapil skutečně uměleckým projevem, ale přesto na hře pracoval usilovně dál. Podařila se mu s inscenací i významná politická práce v Ostravském kraji. Provedl šedesát úspěšných zájezdů, zatím co Státní divadlo v Ostravě hru po několika chladně přijatých reprisách stáhlo s programu. Idea hry vyznívala plně z jejich inscenace, právě proto, že nebyla uměle naroubována do řečnických tírád, ale v umělecky ztvárněných, pravdivě žijících postavách lidí dneška, se všemi jejich chybami i klady, s jejich bojem i kolísáním. Dovedli vykreslit obraz hrdinů všedního dne, lidí, které důvěrně známe, a vlastně nás všech. Proto byla jejich inscenace tak životná a proto ji diváci s tak spontánním, bezvýhradným nadšením přijali. Svým významem se čestně řadí ke Spitzerově inscenaci Gorkého Měšťáků.

*

XXV. Jiráskův Hronov přinesl řadu uměleckých problémů ve všech inscenacích. Pro nedostatek místa jsme v těchto prvních zprávách mohli zachytit jen jejich stručný výčet. K dalším se v podrobnějších rozbo-rech vrátíme ještě v příštích číslech časopisu.

en+d

NĚKOLIK POZNÁMEK K HRONOVSKÝM INSCENACÍM

Letošní Hronov byl velkou školou režisérům, dramaturgům, hercům i organisátorům. Neméně významnou školou byl i pro ochotnické výtvarníky. Během patnácti dnů zhlédli jsme dvanáct soutěžních a dvě mimosoutěžní představení. Charakteristické pro celkové hodnocení výtvarné úrovně jsou dva zjevy. Za prvé, že tři ze soutěžících a tedy z nejlepších souborů považovaly za nutné vypůjčit si scénu z profesionálních divadel, a za druhé, že snad po prvé v Hronově pracovaly ostatní soubory výlučně s výtvarníky ochotnickými a ne profesionálními. (S výjimkou hronovského souboru, kde scénu vytvořil výtvarník z povolání, který však v souboru pracoval již před profesionální činností.) Dalšími charakteristickými znaky všech představení po stránce výtvarné bylo, že jsme v průběhu celého Hronova neviděli ani jedno představení nadprůměrně vypravené a téměř žádné představení, které by bylo vypraveno nadprůměrným způsobem. Je možno říci, že průměr výtvarné úrovně hronovských představení byl výrazně nižší než celkový průměr vyspělosti souborů jak po stránce režijní, tak po stránce herecké. Nebudeme se zabývat těmi představeními, která byla hrána ve vypůjčených dekoracích, nebudeme rozebírat příčiny, proč tyto soubory raději volily tuto cestu, protože si uvědomujeme, že mnohé soubory nemají vůbec možnost si vlastní dekorace pořídit. Můžeme jen celkově říci, že ani výtvarná hodnota těchto vypůjčených dekorací nevyňikala nad průměr výprav ochotnických.

Za nejpozoruhodnější považujeme výpravu hry „Pan Johanes“. Toto představení se v celkové klasifikaci umístilo na druhém místě. Výprava byla navržena s rutinou a velkou pozorností k záměrům autora i režiséra a byla velmi pečlivě provedena. Výtvarníkovi se podařilo vytvořit vhodnou atmosféru pro hru a rozčlenit prostor tak, že dával režisérovi a tím i hercům bohaté možnosti aranžmá. Celková výtvarná úroveň kromě posledního obrazu byla velmi dobrá. Výtvarníkovi se však zcela nepodařilo potlačit formalistické sklony, což se projevilo zejména při osvětlení scény, které bylo místy zbytečně přebarvené, samoúčelné a osvětlovalo více samotné dekorace než místa divadelních akcí.

Velmi přesvědčivě působila scéna hry „Ženský zákon“, která nedosahovala sice profesionální dokonalosti scény „Pana Johanesa“, ale byla dořešena do detailu, zabydlená a věrohodná. Její slabinou bylo, že přestavby byly prováděny pouze výměnou a přemístěním detailů (okna, dveře, police, nábytek), takže po sobě následující interiéry nebyly dosti výrazně odlišeny.

Téměř všechny ostatní ochotnické provedené scény se vyznačují tím, že nevystihují dosti přesvědčivě prostředí a atmosféru děje. Namátkou

Ing. arch. VL. MRÁZ

uvádíme byt chirurga Krečeta, kde zcela souhlasíme s porotou, že scéna, která byla provedena, naprosto nevystihuje příbytek osobnosti, jakou Krečet je. Zámecký sál v „Proščavě“ příliš chudě vybavený se špatně čalouněnými okenními závěsy, s nevhodným nábytkem a dekorativními předměty neznázorňoval zámecký přepych maďarské feudální šlechty. Scéna před zámečkem v „Lucerně“ nepředstavovala půvabné intimní exteriérové prostředí, jaké zamýšlel Jirásek, ani se nevyznačovala typickými českými krajovými znaky. Stejně námítky bychom mohli uplatnit u exteriérových scén „Proščavy“, hry „Surovô drevo“ a jinde.

Přesvědčili jsme se, jak je nutné, aby výtvarník promyslel nejen půdorys vlastního obrazu, ale i ostatních prostorů, které s prostorem na jevišti bezprostředně sousedí. Nebylo na příklad logické v nemocniční scéně „Chirurga Platona Krečeta“, aby východ z operačního sálu vedl přímo do čekárny. Dispozice je potom v rozporu s textem hry. Stejně rušivě působí v „Nositelích řádu“ scéna posledních obrazů, kde v pozadí prostor za skleněnými dveřmi má představovat jídelnu moderního bytu. Divák měl dojem, že skleněné dveře vedou do úzké chodby, která by se v dispozici bytu nemohla nikdy v tomto místě vyskytnout. Zde měl výtvarník využít velké hloubky hronovského jeviště, což se s velmi zdařilým účinem podařilo výtvarníkovi v inscenaci „Tetky pletky“, kde ve druhém obraze byl vtipně a velmi efektně vytvořen průhled předsálím do velkého tanečního sálu.

Nezmiňujeme-li se o dalších inscenacích XXV. Jiráskova Hronova, je to proto, že jejich výpravy se nevyznačovaly ani většími hrubými chybami, ale ani neupozornily na sebe jak výtvarnou úrovní, tak vtipností a původností řešení. Známe potíže, se kterými výtvarníci v našich souborech pracují, přesto se však domníváme, že vrcholné kolo celostátní soutěže vyžaduje, aby hry, které jsou uváděny, byly dobře vypraveny a aby také byly tak podrobně kritikovány, jako výkony režijní a herecké. Letošní Hronov ukázal, že je nutné, aby se výtvarníci mnohem více a pečlivěji věnovali studiu prostředí hry, aby své scény dokončovali, aby věnovali velkou péči výběru a použití doplňků, jako je nábytek a ostatní předměty na scéně, poněvadž tyto doplňky velmi účinně pomáhají dotvořit potřebnou atmosféru. Velkým problémem jsou stále scény exteriérové, kde technické prostředky a výtvarné schopnosti ochotnických výtvarníků často nestačí zvládnouti svěřený úkol. Doporučujeme souborům závodních klubů, aby spolupracovaly s výtvarnými kroužky na závodě. Právě tak doporučujeme všem souborům, aby spolupráci s profesionálními odborníky v otázkách hereckých a režijních rozšířili i na práci s výtvarníky, ne tím, že by je buď kopírovali nebo si nechávali od nich scény navrhnutí, nýbrž aby se spoluprací s nimi a pod jejich vedením učili.

Inscenace souborů, které se soustavně a odpovědně zabývají výtvarnými problémy, nám dokazují, jak velký význam pro úroveň představení má dobře vyřešená scéna, jak může dobrý výtvarník představení pomoci. Přáli bychom si, aby do příštího Hronova mnoho souborů mělo dobré výtvarníky ve svých řadách a aby stoupala výtvarně umělecká úroveň tak, jako výsledky herecké a režijní práce v souborech.

Záběr z Čechovova Strýčka Váni v provedení jilemnického souboru

ČEST, PODĚKOVÁNÍ A LÁSKU VÁM

Na návrh ústřední poroty XXV. Jiráskova Hronova udělil Ústřední koordinační orgán celostátní soutěže lidové umělecké tvořivosti 1954—55 na závěr Hronova tyto ceny:

V KATEGORII POKROČILÝCH SOUBORŮ

I. cenu souboru Vítkovických železáren Klementa Gottwalda z Ostravy-Vítkovic za představení hry laureáta státní ceny M. Stehlíka „Nositelé řádu“.

II. cenu souboru Bavlňáckých závodů Mistra Al. Jiráka v Hronově za představení Jiráskovy hry „Pan Johanes“ a souboru G. F. Belopotockého při rudém koutku OÚNZ z Liptovského Mikuláše za provedení dramatu J. Buchance „Proščava“.

III. cenu souboru závodního klubu Potravinářského kombinátu z Trebišova za provedení veselohry I. Bukovčana „Surovô drevo“ a divadelnímu odboru závodního klubu n. p. PAL-Magneton z Kroměříže za inscenaci hry M. Matušíkové „Kristina“.

IV. cenu souboru „Kvapil“ závodního klubu n. p. Karborundum v Benátkách nad Jizerou za představení Jiráskovy „Lucerny“.

V. cenu souboru „Kolár“ Domu osvěty v Jilemnici za inscenaci hry A. P. Čechova „Strýček Váňa“.

V kategorii začínajících souborů byl poctěn I. cenou soubor Státních pracovních záloh za provedení hry A. S. Makarenka-M. Stehlíka „Začínáme žít“, a II. cenou soubor osvětové besedy ve Sv. Juru za představení hry J. Gregora-Tajovského „Ženský zákon“.

Ostatní soubory, to jest ZK Slovenskej armatúry Myjava, ZK Západočeská Prefa Hýskov u Berouna a vojenský dramatický soubor „Hakenovec“ dostaly uznání za účast na této vrcholné přehlídce ochotnického divadlnictví.

Dále bylo uděleno zvláštní uznání jinonárodním souborům: divadelnímu souboru Déryné Szinkör při rudém koutku komunálních služeb města Bratislavy, souboru Polského svazu kulturně osvětového v Nýdku u Českého Těšína, souboru ZK dolu Jan Šverma v Žacléři a souboru

místní organizace Kulturního svazu ukrajinských pracujících v Stakčíně u Prešova.

Za další mimosoutěžní vystoupení byly odměněny uznáním soubor Lidového divadla ZK Vigona Svitavy a soubor „Jirásek“ rudého koutku žižkovského nákladového nádraží.

Náš časopis Ochotnické divadlo blahopřeje všem odměněným, děkuje jim za jejich práci a prosí je, aby dosaženým úspěchem nezpochybyli. Náš dík patří i všem patronům, kteří se ze všech sil snažili přispět k plnému zdaru jubilejního Jiráskova Hronova.

Buďtež na tomto místě uveřejněna i jména zasloužilých ochotnických pracovníků, kteří byli u příležitosti jubilejního Jiráskova Hronova odměněni čestným uznáním. Jsou to — podle jednotlivých krajů — tito pracovníci:

Praha ÚNV: prof. Karel Vetter z Malé Strany a Jan Dvořák ze Smíchova.

Praha KNV: dr. Josef Mešejda (Kostelec n. Č. l.), Josef Pírko (Kutná Hora), Břetislav Cón (Rakovník) a Karel Špaček (Mělník).

Č. Budějovice: Krista Knorová (Suché Vrbné), Adolf Vlasatý (Písek) a Josef Nikolau (Týn n. Vlt.).

Karlovy Vary: František Bydžovský (Nejdek) a Bohuslav Dolanský (Cheb).

Ústí n. L.: Alois Kašpar (Souš u Mostu), prof. Antonín Bareš (Horní Beřkovice), Jarmila Kupová (Most) a Gustav Mende (Souš u Mostu).

Liberec: Ludmila Svobodová (Liberec) a Oldřich Jiránek (Hodkovice).

Hradec Králové: Antonín Šimek (Sendražice), Eduard Švagerka (Hradec Králové), Břetislav Kaván (Červený Kostelec), Marie Fuchsová (Hronov) a Josef Motyčka (Žacléř).

Pardubice: Jaromír Jirásek (Čáslav) a Jan Dufek (Rouno n. Doubavkou).

Jihlava: Jan Brdík Smr. (Třebíč), Bohumil Štolc (Moravské Budějovice) a František Novák (Jihlava).

Všichni tito zasloužili pracovníci ochotnického hnutí přijeli na jubilejní XXV. Jiráskův Hronov, aby podle slov jednoho z nich „s pokorným srdcem přišli do Jiráskova divadla a s radostnou vládou v očích viděli krásnou práci mladých ochotníků“.

Lidé, kteří po celý svůj život pokorně sloužili veliké myšlence, kteří pracovali ve svých souborech za nejtěžších podmínek, kteří věnovali nespočetné množství pracovních hodin výchově diváků, přijeli do Hronova nejen proto, aby se poklonili památce velikého Mistra, nejen proto, aby přijali z rukou Ant. Šafaříka a M. Jančušky čestné uznání. Přijeli hlavně také proto, aby viděli plody své práce, aby pocítili hřejivé teplo při pohledu na

Brno: František Jaša, J. Pavlovský, K. Mleziva a F. Zelinová (všichni Brno), J. Kareš (Svitavy) a Vlasta Šanderová (Tišnov).

Olomouc: Josef Pasovský (Šumperk) a Alfred Přidal (Přerov).

Gottwaldov: Svatopluk Slovenčík (Gottwaldov) a Josef Vitouš (Valašské Klobouky).

Ostrava: Bohdan Horák (Místek), Joža Brus (Opava), František Arleth (Ostrava) a Konstanty Krzystek (Český Těšín).

Plzeň: Marie Karásková (Radnice), Otta Rösche (Plzeň) a Karel Slunéčko (Kralovice).

Ze slovenských ochotníků byli vyznamenáni: Karol Gregorka (Čachtice), František Laky (Trenčín), Ján Jurica (Kúty), Ján Kováč (B. Bystrica), Pavol Karas (Lučenec), Štefan Múhl (Velké Uherce), Ján Oravský (Bánovce), Štefan Sahul (Solivar), Michal Murčíňko (Stará Lubovňa), Teodor a Pelagia Malárová (Stakčín), Robert Felber (Levoča), Anton Durbák (Košice), Ladislav Zahatňanský (Krompachy), Ján Lečko (Orlová), Rudolf Činčala (Červený Kámen), Jozef Máčko (Lipt. Mikuláš), Jozef Kubík (Čadca) a Ján Šujanský (Bojnice).

mohutný růst ideově umělecké úrovně našich souborů.

Na slavnostním zasedání jim byly odevzdány jménem ministerstva kultury diplomy čestného uznání.

Poté se zasloužili ochotníci rozhovořili o své práci. Z každého jejich projevu jsme cítili vřelý ochotnický srdce, které přes všechny překážky a trpkosti v životě vždycky hořelo láskou k divadlu a svému lidu, mnohokrát bylo naplněno štěstím z úspěchu svého kolektivu i hořkostí neúspěchu a přece zůstalo pokorným, tylovským srdcem čistého člověka.

Každá věta těchto pracovníků byla ukazatelem a příkladem prostého hrdinství.

Jim především naše poděkování, uznání a láska.

NA HRONOVSKÉM JEVIŠTI MIMO SOUTĚŽ

Mezi dvanáct soutěžních hronovských představení byly včleněny čtyři významné večery — Tylova Fidlovačka, hraná souborem ZK Vigona Svitavy, večer lidových autorů, večer jinonárodních souborů a pásmo z husitské trilogie A. Jiráska — Proti všem — hrané souborem RK Nákladové nádraží z Prahy XI.

Svitavský soubor byl pozván na Hronov za svou obětavou práci pro celé naše ochotnické hnutí. Nemohl se letos zúčastnit soutěže, protože volno každého člena souboru a desítek jiných svitavských obětavců bylo věnováno brigádnické práci na výstavbě důstojného stánku pro Národní přehlídku. Právě za tento krásný čin si zasloužil, aby hrál v předvečer zahájení festivalu vlasteneckou Tylovu Fidlovačku. Bylo to představení snaživé, ale ještě ne zcela zdařilé. Bylo důkazem, že snaha, láska a úcta k autorovi a jeho dílu nestačí uspokojit náročné požadavky, když málokterý člen souboru umí zpívat tak, jako J. Kára v roli dohazovače Kozelky a když ještě nedovedeme pracovat se sbory tak, aby každý představoval lidový typ, který má své charakteristické rysy. Nejvíce se tento nedostatek projevil ve scéně fidlovačky, která se nerozžila plně v celém svém slavnostním ruchu. Talentovaný svitavský soubor si nejlépe vedl v postavách měšťáků F. Kaisler (uzenář Hubínek), M. Votavová (Klinkáčková), V. Pech (Hvězdosleský), M. Marciliová (Cibulčina), M. Maršálek (Dudéc), a proto mu také nejlépe vyzněly scény ze salonu Mastílkové. Zajímavě, bez zbytečné karikatury, hrál A. Vévoda Jammerweila, kdežto jeho partnerka B. Hovorková nebyla v roli Markytky dostatečně výrazná. Soubor potřebuje ještě vypracovat scény dialogů Lidunky (M. Bašná) a Jeníka (J. Marcilis), plněji rozžít lidové postavy a rozhodně víc vytěžit z krásného humoru Tylovy Fidlovačky. Ve scéně slepého Mareše (B. Votava), která byla hercem citlivě zahrána, je třeba, aby režisér dovedl dát ostatním postavám jasný úkol k vyjádření jejich vztahů k Marešovi a k jeho písni. Tento nejsilnější okamžik hry přešel v inscenaci bez dramatického vystupňování. Představení dokázalo, že také svitavské ochotnické divadlo má ještě před sebou nesplněný úkol dobré inscenace Tylovy hry. Příští rok je sté výročí úmrtí J. K. Tyla. Je třeba, aby rok 1956 byl pro všechny naše soubory opravdu tylovským, t. j. aby se Tylovy hry nejen hrály (jsou stále v ochotnickém repertoáru), ale především opravdu dokonale inscenovaly. Tylova Fidlovačka bude zde jedním z nejtěžších úkolů, ale současně i zkouškou režijní a herecké zdatnosti.

★

Po prvé se na jevišti Jiráskova divadla dostaly práce našich začínajících (lidových) autorů. Na literární

večer 17. srpna přednesli prózy i verše, odměněné v soutěži LUT, recitátoři a pracovníci poraden a ÚDLT. Z patnácti prací jmenujeme alespoň ty nejvýznamnější, které překvapily opravdovou zralostí: básně Oldřicha Blažka „Vaska Čudrin“, „Až půjdu polem“ a „Povodeň“ (v pěkné recitaci Josefa Zimy z Uměleckého vojenského souboru), Zdeňka Tintěry „Setkání v S-Bahnu“ (v poněkud jednotvárně lyrickém projevu L. Pokorné z KPLUT Brno), Jany Štroblové „Světýlka“ (technicky velmi zdatná recitátorka Miriam Kantorková z VUS Praha se nechávala místy strhnout k zbytečně zpěvavé hlasové lyrice), Ludmily Durečkové „Mierová jar“ (recitovala V. Šilingová ze SULUT); závěr „Pohádky o modrém ptáku a bílé holubičce“ Jiřiny Hudkové citlivě vyprávěla Marie Klimešová, vítěz festivalu lidových recitátorů. Líbeznou lidovou lyrikou a bohatou fantasií překvapilo vyprávění lidové báčorky „Súd“ Anežkou Gorlovou. Na večeru byla jasná nejen početní převaha poesie nad prózou. Průvodní slovo Jana Vasmuta a Evy Schreinerové postrádalo konkrétnějšího vztahu k uváděným jednotlivým číslovům pořadu, t. j. místo poněkud frázevitých a stereotypně pronášených vět o mírovém boji našeho lidu ukázat tento boj na příkladech jejich tvorby, vyjádřit, co chtěl autor svým dílem říci a co je v jeho tvorbě výrazně nového. Některé básně trpěly špatným přednesem. Je to smutné, protože festival lidových recitátorů nám objevil řadu velkých talentů, kterým mohl být tento večer svěřen. S náhodně vybranými hudebními vložkami působil večer spíše jako běžná školní akademie. Mnohé jeho nedostatky byly zaviněny příliš chvatnou přípravou.

Velmi zajímavý večer připravily hronovským divákům jinonárodní soubory. Maďarský soubor „Déryné Szinkör“ ČK ROH kom. služeb města Bratislavy vystoupil s aktovkou Arona Tamási „Ror és víz“ — „Vino a voda“. Soubor má několik dobrých charakterních herců, ale potřebuje pevnější a důmyslnější režijní vedení. Byl vřele odměněn obecnstvem především za svůj nelíčený temperament, s jakým rozehrál závěrečné veselí. Byli bychom uvítali, kdyby soubor přijel s náročnější hrou než byla tato hříčka o napálení zlostné a lakomé ženy. Polský soubor PZKO z Nýdku hrál zejména z technických důvodů (na každý soubor vyšla jen čtvrtina hronovského večera) aktovku A. Lachowicze „Gospodarz to ja“. Soubor vyhrál soutěž polských divadelních souborů s Kruczkowského dramatem „Odvety“. Pro Hronov připravil Lachowiczovu aktovku z vesnického prostředí, s kterou zajíždí do vesnic svého kraje. Mohli jsme tedy jen na postavě starého sedláka Macieje (hrál ji Jan Kupiec), jeho ženy Agaty (Anna Ciešlarová) a šmelináře Jozefa (A. Wojnar) sledovat dobrou uměleckou úroveň souboru. Slabší výkony podali představitelé Adzie a Szymona (M. Mitregová a J. Milerski).

Překvapením bylo vystoupení německého souboru ZK ROH dolu Jana Švermy v Žacléři, který předvedl závěrečné dějství Freyerovy Ztracené posice. Zralé výkony představitelů Helmutha (E. Effler), Wolfganga (H. Bönsch), Jana (H. Fischer) a partyzány (H. Staudová) strhly při závěrečných slovech: „Schluß mit dem schmutzigen Krieg!“ — hronovské obecnstvo k nadšenému aplausu.

Ukrajinský soubor ze Stakčína hrál dvě dějství ze hry V. Vasilka (z tech-

Žižkovský soubor „Jirásek“ RK Nákladové nádraží vystoupil v závěru Hronova s pásmem z husitské trilogie. Na snímku představitelé tří Janů, V. Hemr (Roháč), J. Novák (Žižka) a V. Carda (Hus)

nických důvodů) „Zemlja“ (dramatisace povídky O. Kobyljanské „Pro dědictví“, známé také z filmového zpracování). Herecké výkony měly značný sklon k naturalismu a k nadnesenému pathosu. Soubor hrál s láskou a snaživě. Bohatá zásoba krásných lidových typů dala představení barvitost a neobyčejnou zajímavost. Zajímavá je historie a práce tohoto souboru. Byl založen v roce 1952 třiceti členy, z nichž nejstarší je dnes třicetiletý. (Věková hranice členů souboru je 18 let.) Dodnes nemá Stakčín kulturní dům a potřebné jevištní zařízení. Soubor hraje za velmi obtížných podmínek ve škole a zkouší v bytě svého vedoucího. Většinu souboru tvoří dělnická a rolnická mládež. Zaslouhoval by si větší pozornosti a především pomoci z řad profesionálních pracovníků Ukrajinského divadla. Jsou to skuteční nadšenci, velmi obětaví, kteří vykonávají velkou kulturní práci na svých zájezdech do okolních vesnic.

Vystoupení všech jinonárodních souborů přijalo hronovské občanstvo nadšeně, s radostným dojetím.

*

Zbývá ještě jedna významná kapitola. Neobyčejně šťastný nápad byl spojit recitaci s představením. Téměř před každým představením vystoupili na scénu přednášeči nebo recitátoři a dokázali nejen že úroveň uměleckého přednesu dosáhla v lidové tvořivosti vysokého stupně, ale i to, že významově správně zvolený přednes určitého díla podtrhne význam celého večera a navodí správnou atmosféru. Ze zářivých příkladů jmenujeme L. Hoškovou s recitací

Stanislava Neumanna „Písně o lásce a nenávisti“ před představením Chirurga Platona Krečeta, Karola Strážnického s básní Pavla Horov „Kysuca“ (před představením hry Surovô drevo) a Annu Němcovou s básní ná-

Anežka Gorlová čte lidovou báchor-ku „Súd“

rodního umělce E. F. Buriana „Říkali, že v pětiletce zbloudím“ (před představením „Nositelů řádu“). E. Sudánová s povídkou Z. Zgurišky „Hostina“ dovedla velmi prostým

způsobem vycítit jemný humor autor-ky. Bohužel, představení „Tetky pletky“, které po vystoupení přednášeč-ky následovalo, tento dojem nevy-
stupňovalo. Dvě generace — mladí-
ký K. Strážnický a prosedivělá, pros-
tá soudružka A. Němcová — se se-
tkali na téže bojové straně. Jejich
přednes byl strhující, prostý, půso-
bivý, vysoce umělecký. A přece tu
byl rozdíl. Mladistvý elán K. Stráž-
nického a životní zkušenost A. Něm-
cové — to byly rozhodující, osobité
prvky jejich pojetí poesie. Působili
oba nezapomenutelným dojmem. —
Na XXV. Jiráskově Hronovu byl tak-
to objeven nový způsob spojení roz-
ličné umělecké tvorby a byl to objev
šťastný, který by zasloužil, aby byl
opakován u všech našich souborů.

Poslední večer v Hronově vystou-
pil s pásmem z Jiráskovy husitské tri-
logie — pod názvem „Proti všem“ —
soubor RK Nákladového nádraží
z Prahy XI: Soubor velmi obětavě
převzal na poslední chvíli úkol, který
byl v daném termínu nad jeho síly.
Naše výtka padníž tedy na hlavu po-
řadatelů Hronova. Je nemožné, aby
v krátkých výstupech i s komparsy
mohli herci současně s kostymem
vklouznout i do postavy a přinést
vzrušující atmosféru na jeviště, do-
konale a prožité výkony a vtáhnout
diváka do děje, který se před jeho
očima rozvíjel jen v útržcích. Soubor-
u nutno vzdát dík za to, že se v tak
krátké době naučil dokonale text a
ovládal aranžmá scén. Není jeho vi-
nou, že představení vyznělo hluše.
Herci se poctivě snažili, ale veškerá
snaha je marná, když na úplné zvlád-
nutí role není čas. Je třeba před ta-
kými pokusy varovat. —d—

Z vítězných prací celostátní soutěže lidových autorů

Julie Ř e h á k o v á:

NÁBYTEK

S nábytkem doma si rozumím.
Za těžkých podmínek jsme se sešly,
splátkami lásku si vykoupily
a těmi oběťmi se tak szily
jak nikdo na světě.

Má postel s ženským pochopením
zúčastnila se velké chvíle,
když rodily se na svět děti,
tiše je znala uspávat,
když někdy plakaly.

Skříň, panenka stojící v koutě,
nosila se mnou jedny šaty.
Stůl jakoby se omlouval,
když suchý chléb nám podával,
že není bohatý.

Na kredenci je řada čárek
jako patníčky u silnice.
Děti je hřebíky vyryly,
když v duchu ke stromku běžely
pro skromné dárečky.

Tam v rohu stolek s knihou v ruce
počítal se mnou noční časy,
spolu jsme putovaly světem,
za štěstí lidu prostým květem,
za lepším životem.

Nebyla lehká naše cesta,
hodně nás všechny unavila.
Teď svoje rány prohlížíme
a mlčky o nich hovoříme,
tak patříme k sobě.

(Kraj Hradec Králové)

Jana Š t r o b l o v á:

NA ROZHRANÍ

Dnes ještě jednou navléklo si
slunečné ranní svítání
na trávě lesklé šňůrky rosy
a stočilo je na stráni.

Pozitíří však už bez bělásků
zůstanou louky zasněné
a trpělivou husopasku
se strniště vítr zažene.

Ohnivé léto v žebříňáku
s polí už domů svážeji.
I my teď s kytkou planých máků
odjedem v jeho šlépěji.

Mějte se hezky, bílé husy
a třepetaví motýli.
Já na vás v městě vzpomenu si,
až srpen mlhy rozptýlí,

až vezmu krajíc do své dlaně
a zamyslím se na chvíli.
Pak znovu spatřím širé pláně,
zvlněné proudem obilí.

(Kraj Praha ÚNV)

Karel M a š e k:

BOTY

Dědečkovi, když byl mladý,
nohy mrazem zčervenaly.
V dřevácích do školy chodil,
ani slzu neuronil.

Boty? Ani pomyšlení,
byla bída ve stavení.
Plno dětí kolem mísy.
Chudí byli lidé kdysi.

Na ty zašlé, špatné časy
dnes dědeček vzpomíná si,
vnouček dobré boty nosí.
„Kdo by v zimě běhal bosý?“
nechápatě chlapec ptá se.
Děda mlčí, usmívá se.

(Kraj Karlovy Vary)

CO JE TO ŠARŽE

Ve 3. čísle našeho časopisu jsme zahájili návrhem ochotnického pracovníka Václava Kmínka diskusi o t. zv. Čestném Tylově odznaku. Všechny příspěvky, které jsme v této diskusi otiskli, vyzněly jednostranně pro návrh. Nemá valného smyslu dále diskutovat o této otázce. Není snad ochotníka, který by nepokládal zřízení takového čestného odznaku za věc správnou. Pochopitelně se různí názory na podmínky, za nichž by měl být udělován, ale o těchto názorech rozhodovat není již naší otázkou. Doufáme, že uveřejněné hlasy byly uvítány příslušnými pracovníky právě v době, kdy začínáme uvažovat o důstojném průběhu jubilejního roku, v němž uplyne 100 let od smrti Tylovy. V dnešním čísle zahajujeme diskusi jinou a naprosto odlišnou, o otázce, která souvisí s řadou problémů naší ochotnické práce. A nejen ochotnické, i profesionální práce. Vyzýváme všechny čtenáře, aby se diskuse zúčastnili, a otiskujeme úvodní článek člena našeho redakčního kruhu. REDAKCE

Především bych chtěl říci, že si tento článek nečiní nárok na to, aby byl shrnutím zásadních názorů na tuto otázku herecké práce. Autor by byl rád, kdyby tento článek byl počátkem diskuse o tom, co je a co není „šarže“, jak taková „šarže“ vzniká a jak pracovat, aby se herec „šarže“ vyvaroval.

Ve své pedagogické praxi jsem se setkal mezi mladými adepty hereckého umění s několika, kteří vůbec nevěděli o existenci tohoto slova v hercově slovníku. To je na první pohled velice potěšitelný úkaz. Mělo by to znamenat, že je jim naprosto neznámý nejen pojem „šarže“, ale i to, co vlastně v herecké praxi znamená a jak se projevuje. Zajímavé ovšem bylo to, že právě tito adepty „šaržirovali“ ve svém výkonu přímo hrůzným způsobem. To tedy znamená, že nevěděli o tom, co t. zv. „šarže“ je, neudělá herec vůči „šarži“ imunním.

Okolo otázky *co je a co vlastně není* „šarže“ se vždycky mnoho diskutovalo a diskutuje jak v řadách ochotnictva, tak i v řadách profesionálních herců. To znamená, že běží o otázky společné a že se tedy tento zjev může vyskytnout jak u ochotníka, tak i u profesionála.

Setkal jsem se na př. s jednou odpovědí na otázku „co je to šarže?“ Tato odpověď je zajímavá proto, že je dosti obecná a přece hluboce mylná. Zněla: „Šarže vzniká tam, kde mladý herec nebo herečka hraje starý charakter, který je velmi tomuto herci nebo herečce vzdálen.“ Tato odpověď je mylná už proto, že můžeme vidět v divadelní praxi dosti případů, kdy šaržuje i starý herec. Sám jsem byl svědkem jednoho takového případu, na kterém by bylo možno přímo názorně ukázat, co je to „šarže“. Šlo o postavu starého Roučka ve hře A. Klímy „Štěstí nepadá s nebe“. Tuto postavu hrál starší herec, který — když jsem s ním hovořil v soukromí — měl všechny předpoklady zahrát Roučka nejen dobře, ale dokonce vynikajícím způsobem. Jak se říká „nemusel by takřka nic dělat“ a byl by Roučkem se vším všudy. Tento herec však ku podivu jakmile vyšel na scénu, ztratil všechno „roučkovské“, začal podivně šišlat, klopýtat a motat se, škytal a lapal po vzduchu, takže mu při této činnosti vůbec nezbyval čas na to, aby poslouchal své partnery a pravdivě jim odpovídal. Zřejmě se „chytil“ toho, že Rouček je starý ožrala a předváděl divákovi celou serii projevů ožralství úplně odtržené od postavy, kterou měl hrát, a od jejího pravdivého života a vývoje.

To je tedy jeden z jasných dokladů toho, že se „šarže“ může dopustit nejen mladý herec, který je postaven před úkol jemu osobně vzdálený, ale i starý herec, hrající starou roli a jemu velmi blízkou. To tedy znamená, že odpověď na tuto otázku nebude zdaleka tak jednoduchá, jak se na první pohled zdá, že ji tedy nebudeme moci vymezovat s hlediska věku herce, ale s hlediska samotné podstaty toho, co to vlastně „šarže“ je.

Před nedávnem jsem viděl na př. hrát roli tetky v „Gazdině robě“ jednu mladou herečku, které bylo něco málo přes 20 let. Roli nadmíru obtížnou nejen s hlediska věkové vzdálenosti mezi ní a herečkou, ale i s hlediska velké vzdálenosti duševního obzoru této postavy od předpokladů oné mladé herečky. A k mému překvapení dosáhla tato herečka přímo vynikajícího výsledku. Nikdo z diváků by nevěřil, že herečka, která hraje tetku, je nikoliv 60, ale něco málo přes 20 let! Nikdo by nevěřil, že nejde o venkovanku, ale o rodilou Pražáčku. Nikdo by nevěřil, že nejde o omezenou, ušlápnutou bytost, ale naopak o velmi inteligentní a bystrou mladou dívku. A tato

talentovaná herečka dokázala to, nač všichni, kdo ji znali, pohlíželi s úžasem. Naprosto pravdivě se přímo „přeměnila“ — „přetělesnila“ v postavu jí naprosto vzdálenou. Od nejmenší podrobnosti jejího jednání až po celkové obrysy ztvárněné postavy. To je další doklad toho, že nikoli věk, ale něco jiného bude rozhodující pro vznik toho, čemu říkáme „šarže“.

Poznáváme tedy, že „šarže“ má co dělat s uplatňováním, resp. opomíjením požadavku *pravdivého a organického života* herce v postavě. Kdybychom však měli v tomto článku podrobně probírat podstatu tohoto zjevu na našich jevištích, omezili bychom tím celou diskusi a ochudili ji o to bohatství názorů, které nám naši čtenáři přinesou. Proto se i nadále v tomto článku dotkneme jen některých problémů, které snad nejlépe poslouží jako úvod do naší diskuse.

Položme si otázku: „Jaký zázrak se to vlastně oné mladé herečce podařilo? Jak je možné, že i lidé, kteří ji velmi dobře znali i v soukromí, ji na scéně nepoznávali, jak to, že dosáhla tak pravdivého a strhujícího účinku? Co to vlastně se sebou samotnou provedla?“

Už z onoho kratičkého popisu jejího výkonu poznáme, že musela použít celé řady vnějších výrazových prostředků, aby se jí podařilo dosáhnout tak výrazného přetělesnění. Avšak i v případě onoho starého herce, „hrajícího“ Roučka, jsme byli svědky celé řady vnějších výrazových prostředků. Je však otázka, jakým způsobem jich použila tato mladá herečka a jakým způsobem s nimi naložil onen starý herec. I tato herečka i onen herec na příklad změnili podstatně barvu svého hlasu, změnili držení svého těla, změnili svou chůzi, svůj způsob řeči atd., a přece jeden výkon byl dokonale a druhý byl příkladnou šarží. Jak si vysvětlit velký úspěch použití vnějších výrazových prostředků v jednom případě a naprostý krach jejich použití v případě druhém? Vždyť přece i samotný K. S. Stanislavský nevylučuje možnost, že někdy i čistě vnějškově použitý výrazový prostředek může otevřít cestu k postavě a pomoci herci nejen pochopit přístup k ní, ale dokonce ji ztvárnit v plné její bohatosti! Vysvětlíme-li si v naší diskusi tuto otázku, budeme velmi blízko k pochopení podstaty toho, co je a co není šarže a jak se šarže vyvarovat. Dostaneme se tak k jednomu z kořenů naší herecké práce.

Jistě bude také prospěšné, jestliže si v naší diskusi všimneme rozdílu mezi t. zv. herectvím představování a šarží. Tak zvané herectví představování — jakožto protiklad „herectví prožívání“ — je něco jiného než t. zv. „šaržirování“. Když si tyto rozdíly v průběhu naší diskuse ujasníme, dojdeme i k odpovědi na to, co je nejvlastnějším rysem tradice našeho českého herectví a zodpovíme si řadu otázek, které dosud nejsou zcela jasné ani v ochotnickém, ani profesionálním divadle. Někdy jsme se totiž setkávali (a ještě dnes se setkáváme) v naší práci s jedním názorem, který vyplývá z naprosto chybného výkladu toho, co to je t. zv. *vycházení ze sebe* při herecké práci. Špatný výklad tohoto pojmu, přejatého ze Stanislavského, způsobil, že někteří herci se bojí použít jakýchkoliv výrazových prostředků, které — jak říkají — jim nejsou vlastní a které jim vzdalují postavu od jim vlastních výrazových prostředků. Takoví herci potom nedělají nic jiného než si tak zvané „šijí postavu na sebe“. Tak postupují vždycky, takže je vidíme v různých postavách pouze jinak oblečené, ale nikterak v zájmu postavy změněné. Postup jejich práce by se dal označit pouze jako

postup „od postavy k sobě“. Strach před použitím jakýchkoliv silnějších a výraznějších vnějších prostředků činí jejich práci chudičkou, bezkrevnou a nevýraznou. Jsou zachvácení takovým strachem před šarží, že nedosahují nejmenších výsledků na své pouti za postavou.

Kromě „herectví představování“ bude třeba, abychom dovedli v naší diskusi oddělit od šarže ještě jeden zjev. Dejme tomu, že na př. mladý herec hraje složitou starou postavu. Hraje ji pravdivě, snaží se o bohaté výrazové vnější prostředky, správně postavu pochopí i vyloží — a přece cítíme, že to není ještě všechno, že k dokonalosti toho ještě mnoho chybí. Lámeme si hlavu nad příčinou tohoto našeho poznání, snažíme se přijít na to, v čem je chyba, a nedaří se nám to. A nakonec přijdeme na to, že onomu mladému herci chybí jedna věc. Chybí mu zkušenost, která by dovedla všechny jeho poznatky o postavě sloučit v jednotlivý harmonický celek. Nemá ještě dostatečně vypěstovanou schopnost zabránit tomu, aby se nám na tom či onom místě role neprozrazoval buď hlasem nebo pohybem, či jinými prostředky, a čím lépe se mu na některých místech podaří skutečně být postavou, tím hůře působí místa onoho prozrazení. Tento nedostatek však rozhodně nemůžeme kvalifikovat jako šarží. Jindy se ovšem může stát, že herec hraje dobře celé dlouhé pasáže role a najednou na některých místech začne šaržirovat. I o příčinách tohoto zjevu by bylo dobře se v naší diskusi zmínit.

Objasnění pojmu šarže v herecké práci by však bylo neprosto neúplné, kdybychom si nepovšimli také přímo historických příčin vzniku tohoto zjevu. V historii divadla existovalo období (a ještě dnes se mnohde používá různých názvů z tohoto období), kdy pro různé druhy postav byly v divadle angažovány také různé druhy herců. V ženské části souboru šlo na př. o obor „naivky“, „mlado-dramatický“, nebo „komické staré“ v mužské části souboru pak na př. o obor „naturburše“, „těžký charakter“ atd., atd.

Toto rozdělení celého divadelního souboru nebylo ovšem úplné. Toto rozdělení souboru samo o sobě také ještě neznamenalo rozdělení na nějaké šarže. Někdy dokonce mohlo řediteli divadla pomoci k zpřehlednění a harmonickému vyvážení sil celého souboru. Horší to ovšem bylo v tom případě, kdy se pro určitý typ role vymyslela určitá standardní výrazová forma. Tak na př. pro „typ“ lakomce byl vymyšlen nejen stálý způsob řeči a chůze, ale i stálá paruka a oblečení. Musel mít na př.

olysalou paruku se splývajícími vlasy, ohnutý nos, zlé oči a barva jeho obličeje byla obvykle šedožlutá s patřičnými stíny pod očima a na pohublých tvářích. Jakmile se ve hře vyskytla postava lakomého člověka, mohli jste být ubezpečeni, že vypadala podle tohoto předpisu. Talentovanému herci se mohlo podařit i vzdor této „parádě“ podat v takové postavě dobrý výkon. Jinému herci však se právě tak mohlo podařit „upéct“ podle tohoto receptu pouze šarží non plus ultra. Pochopitelně, že takového „vytváření typu“ nemá naprosto nic společného s uplatňováním dnešního požadavku typičnosti v divadelním umění. Bylo by dobře, kdybychom si objasnili i souvislost takto chápaného způsobu herecké práce s komedií del' arte, avšak na to budeme mít dost času v průběhu celé diskuse. Prozatím zůstaňme u takto nadhozené otázky.

Otázka šarže v herecké práci je praktickou otázkou a nedá se řešit jinak než na konkrétních příkladech. Současně s ní se však můžeme dotknout ještě celé řady problémů, jejichž vyřešení nám pomůže vyjasnit si pohled na požadavek realismu v herecké práci, na otázku typisace a na zvláštnosti našeho rýze českého herectví. Zvolený postup od jednotlivých dílčích otázek k závěrům obecnějšího charakteru nám umožní vyvarovat se nevěcné a netvůrčí diskuse. Půjde nám o to oddělit koukol od pšenice a doufáme v plnou podporu našich čtenářů, praktických divadelníků-ochotníků i různých pracovníků profesionálních.

Se svého stanoviska — t. j. se stanoviska profesionálního herce — mohu vřele uvítat to, že časopis „Ochotnické divadlo“ poskytuje možnost k rozvinutí podobné diskuse. Domnívám se totiž, že podobných diskusí o konkrétních problémech hercovy tvůrčí práce je nám třeba jako soli. Příkladem je nám nepřehledná řada článků sovětských herců v sovětských odborných časopisech, kde jsou řešeny methodické otázky herecké práce s naprostou otevřeností a nebojácností. U nás jsme si ještě dostatečně nezvykli na herce s perem v ruce. Zdá se, jako by se někteří soudruzi báli odhalit něco ze své tvůrčí kuchyně. Mám za to, že podobný stud není u nás na místě. Máme se oč oprít. Máme bohatou realistickou tradici našeho herectví jak v řadách profesionálních, tak i ochotnických herců. Proto také nemůže být rozdílu v zásadních tvůrčích otázkách a jejich řešení. Přijmeme proto zamýšlenou diskusi jako prozíravý krok tohoto časopisu.

IVO GÜBEL

SLOVO MÁ PETR HOŘKÝ

Dramaturg končí svůj dlouhý referát „: — — — a tím bude vyčerpán náš celoroční dramaturgický plán. — Zlomte vaz!“

Potlesk — chvíli ticho — pak šepot mezi členstvem. „Má někdo nějaký dotaz, připomínku, námět k diskusi?“

Rozložitý Pepa pomalu zdvihá ruku.

„Tak — co máš zase?“

„Jen bych podotkl, že je to všechno hezké, všechno naplánované, všechno to bude klapat — — ale máme tu dost členů, hlavně nových, na které se nedostala role nebo jen nějaký štek a to se mi nějak nezdá.“

Vždy hotový Mirek vpádl: „Víte co? Sehraje mě jakou tu pohádku pro děti. Stačí tři, čtyři zkoušky — dobrá nápověda — o publikum bude postaráno bez zvaní — a aby to vypadalo jako pořádné divadlo, tedy na plakát uvedeme jako režiséra třeba tuhle Pepu. — Noví adepti hereckého umění dostanou tím také velké role a bude po starosti.“

Mirkův návrh byl po krátké debatě jednomyslně schválen.

!!! ???

A co tomu říkaly děti, když šly z tohoto jednoho „vzor-

ného dětského představení“, ani slyšet nechtějte. Panečku, to byla kritika, za kterou by se nemusel stydět ostřílený a zkušený kritik.

*

Takto to tedy dělat nejde.

Dítě — to je víc než dospělý člověk. Dítě je naše láska — dítě je naděje budoucnosti. Dítě je kritičtější než nejkritičtější kritik a proto dítěti — chceme-li mu dát ochutnat kouzlo ochotnického jeviště — musíme mu dát nejlepší z nejlepšího.

A jak do toho?

Psaním a povídáním, jak se zdá, se celá bolestná otázka nevyřeší.

Je tu Jiráskův Hronov — žel, jen pro dospělé. Postarejte se proto třeba o „Dětskou Prahu“ (v ní je nejvíce dětí a nejvíce ochotnických divadel — nebo při Jiráskově Hronově uspořádejte odpolední dětská představení), vypište přísnou každoroční soutěž jako je pro Hronov a jsem přesvědčen, že až vás Mirek, Petr nebo Alenka půjdou z ochotnického divadla, budou jim očka nadšením tak zářit, že nad tím zázrakem užasnete.

Z HRONOVSKÝCH DISKUSÍ

Soudruzi, všichni jsme pošli z lidové tvořivosti.

*

Neznám přesně žádný případ, ale přesto mohu odpovědně prohlásit...

*

(Ženský hlas v diskusi.) Nedovedeme zahrát milostný cit. Hodně zaviňuje markýrování na zkouškách. Bojíme se, kdybychom zkoušeli

TRÍSKY

opravdově, že by se to doneslo manželům nebo manželkám, tak se jen tak na dálku obejmeme nebo se tomu smějeme a líbáme se kamsi za ucho.

*

(Z rozboru hereckých výkonů v Čechovově Strýčku Váňovi.) Moucha zabzučí, vidí čaj a dává si ho odnést tam, kam za ní nikdo nemůže.

*

(Z pochvalného výroku.) Mě úplně zmáhal ten jeho výkon.

*

Na jedné diskusi, kde se hodně vysvětlovalo, co se chtělo a co nebylo z představení jasné, vyprávěl Drahoš Želenský anekdotu Vendelína Budila o školáku Pepičkovi: „Maminko, ten náš pan učitel asi ničemu nerozumí. Já jsem namaloval koně a on se mě ptal, co to je.“

HRONOVSKÝ DEN

Jaké to bylo v Hronově? Odpověď na takovou jednoduchou otázku je velmi složitá. Začnu tedy namátkou prvními dojmy: jako v Praze na Václavském náměstí. Nevěříte? Zajedte si do Hronova a hned zjistíte, co tu máte známých, s kterými jste se naposled viděli před pěti sedmi lety. Jen na rozdíl od Prahy se tu auta proměnila v trpělivé berušky, zvolna a shovívavě se prodírající hemžením v jízdní dráze — a šoféři nikomu nespílají, i když by měli plné právo. Jako by tu byla vyhlášena soutěž ve vlídném chování, počínaje vrchním v hronovské hospodě, pokračuje správcem plovárny a konče malými holčičkami, které stojí u vchodu do divadla a kanárčími hlásky nabízejí programy.

Diskutuje se v závodním klubu TOS. To je pravda a zase není. Promiňte, ale hronovského dne vlastně není. Je jen hronovská diskuse, která vás přepadá u pohárku mléka na snídani v mléčném baru, řádně pokračuje v klubu, zaskočí vás na plovárně, na večeri, v pauzách na divadle a po divadle na besedě se souborem. V pouhopouhých kratičkých chvílích spíte (a spousta lidí tu téměř vůbec nespí), jíte, vítáte příjíždějící soubory, v prvních dnech píšete pozdravy známým, chodíte po městečku a okolí a moc se divíte, jak si Hronov při té každoroční slávě mohl uchovat tu nezkaženost sladkého horského hmízda, čistotu, vlídnost, půvab a svou hrdost. Můžete přečíst hromady knih ze světové literatury, když neznáte Jiráskovu kroniku U nás, jste se svou vzdělaností dokonale v koncích. Každý den budete mít pocit analfabeta mezi knihomoly, protože na kdejakém baráčku, věžičce a co já vím, kde všude, taky v městečku Polici — všude nápisy odpovídající autentickým záznamům kroniky nebo jména osobních přátel Mistra. Necht' vám to zní

jako první příkaz: pojedete-li do Hronova, jedine jako znalec Jiráskova díla. Velký Mistr odpočívá na hronovském hřbitůvku. Sem chodíme poklonit se jeho dílu, položíme nádherné věnce i prosté kytíčky a v tichosti se zamyslíme. Jak nás miloval, jak nás znal, jak dovedl z naší velké tradice vytvořit dílo, které nám napřímilo páteř! Kdy my budeme dost silní, abychom Mistru splatili stejnou láskou, projevující se činy.

Ještě mi v uších zní zvěsta hronovského rozhlasu. Když řeknu, že místní rozhlas je užitečná věc, budete mě podezřívát, že znovu objevuji Ameriku. Ale posuďte sami, jak bychom se jinak rychle dověděli, že v den představení hronovských — Jiráskova Pana Johanesa — přijela návštěva nejvzácnější: ministr akademik prof. Zdeněk Nejedlý. Ten den zalila městečko vlna nadšeného vzruchu. Hronovští chodí do divadla vždy svátečně oděni, ale tentokrát vybrali ze šatníků ty nejnejkrásnější šaty. Slavnostní uvítání vzácnou návštěvu zdrželo, takže usedá v lóži už za temného hlediště. Muzikantům trémou zakvíkly nástroje, ale představení už za naprostého ticha začíná. O přestávce vítá nadšený aplaus nejmilovanějšího účastníka Hronova. Je tu mezi svými. Milovníci divadla tvoří jednu obrovskou rodinu.

O čem ještě vyprávět? Z tolika dojmů alespoň ještě o tom, že přijeli krajané z Vídne, z Uruquaye, návštěva z NDR, Polska, po prvé vystoupily jinozárodní soubory maďarský, polský, ukrajinský a německý, že jsme se všichni v Hronově sbratřili a že se nám odtud nechtělo. Poznali jsme se tu navzájem a s láskou budeme vzpomínat na ty sváteční dny pohody. Vlastně na vzpomínky mnoho času nezbude, budeme-li plnit závazek, který jsme si všichni dali: dělat divadlo ještě mnohem, mnohem lépe.

—d—

OCHOTNICKÉ panoptikum

Portrét č. 2

PAN HVĚZDA

V leckterém souboru si ještě chovají pana Hvězdu. Pan Hvězda hraje výhradně hlavní role, nejráději titulní. Hned tak každému režisérovi roli nevezme a tradičně nejprve dvakrát roli vrátí, nežli se dá uprosit a na četné prosby a domlouvání zachráni soubor. Stalo se jednomu mladému režisérovi, že sice roli panu Hvězdovi nabídl, ale když byla odmítnuta, dal ji hned někomu jinému. Bylo moc zle, musel se sejít výbor a zjednat nápravu, protože pan Hvězda vystupoval ze souboru.

Vědom si své bohorovnosti, chová se pan Hvězda k ostatním s povýšeným úsměvem a jakékoliv narážky ve formě kritiky prostě nesnáší: on zde, prosím, nemusí být, on může kdykoliv odejít, jestli se na něm někomu něco nelíbí. Jeho čas je velmi vzácný, proto na zkoušky chodí málokdy, zato vždycky pozdě — a okamžitě se musí zkoušet jeho výstupy, jinak — přece zde nebude sedět a dívat se na nezdářilé pokusy těch ostatních diletantů. Kostym a rekvizity mu musí někdo donést do šatny, na to on nemá čas. Že si herci budou stavět před generálkou scénu a malovat kulisy? Od toho on tady není a umazal by si sako (on si totiž potpří na eleganci).

Vychovávat pana Hvězdu, to je těžká práce, ale s těmi rekvizitami jsem přece jednomu napravil hlavu. Nikdo mu jeho rekvizity pod nos nepřinesl a on musel jít na jeviště bez nich — a potřeboval je tam. Představení to naštěstí přežilo a pan Hvězda si od té doby vždycky rekvizity připravil sám.

—en

„Jaká je předpověď počasí na sobotu?“ — „Stačilo by, kdyby přestalo pršet ve 3 hodiny odpoledne.“ — „Jak vypadá předprodej?“

To jsou otázky, které si po celý červenec kladou na setkání místo pozdravu pracovníci závodního klubu n. p. Kovona v Lysé n. L. Uvidíte-li v závodě někoho přecházet přes dvůr s očima starostlivě upřenými k nebi

M. Raušová z Úval v roli Fanky z Čapkova Loupežníka

nebo vyhlížet pěkné počasí ze dveří dílny či okna kanceláře, můžete vzít jed na to, že tutéž osobu potkáte večer při pilné práci na letní scéně.

Letní scéna v zámeckém parku je chloubou závodního klubu a celého města. V překrásném prostředí v těsném sousedství Šporkova zámku a Braunových barokních soch se uprostřed anglického parku před vašimi očima objeví amfiteatr, jeviště a místo pro orchestr, vše s velkou péčí upraveno tak, aby co nejméně byl rušen přírodní ráz okolí. S budováním scény na tomto místě se započalo v roce 1945, ale již předtím se hrávalo divadlo na různých místech zámeckého parku. Od roku 1947 dostává scéna postupně dnešní definitivní úpravu. Souběžně s budováním scény zakládá se i tradice letních divadelních představení v přírodě. V roce 1950 uspořádal místní ochotnický spolek „Tyl“ první velkou

akci: „Vodákův červenec“ — na uctění památky 10. výročí smrti významného lysského rodáka, divadelního a literárního kritika dr. Jindřicha Vodáka, s repertoárem převážně shakespearovským. Tento podnik si rázem získal srdce ochotníků. V příštím roce se setkáváme s „Oblastní přehlídkou lidové tvořivosti“, rázu spíše estrádního než divadelního. Obecnostvo si však žádalo divadlo a také soubory samy se zajímaly o zájezdy. A tak „Červenec 1952“, „Divadelní červenec 1953“ a další se stávají dostaveníčkem dramatických souborů, které pozvání na tato představení považují za čest a vyznamenání, i když tato přehlídka není akcí oficiální ani soutěžní. Zájezd do Lysé znamená pro každý soubor představení v kouzelné

Záběr z elektroinstalace na letní scéně

noční scenerii zámeckého parku a potlesk rovného tisíce diváků.

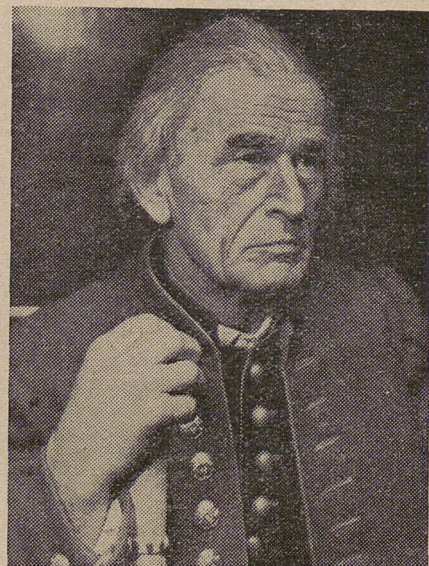
Hlediště letní scény má 960 míst k sezení a 300 míst k stání. Přeje-li představení jen trochu počasí, může pořádací klub počítat s nabitým hledištěm. Závodní klub Kovony, který je vlastníkem scény, pokládá pořádání „Července“ za svůj závazek, povinnost závodního klubu vůči divadelnímu obecnstvu celého okolí. I když se tyto podniky vžily, nejsou pro pořádací klub žádnou maličkostí. Každým rokem se zdokonaluje technické vybavení scény a brigádníci mají již

od začátku dubna plné ruce práce. Aby si čtenář mohl udělat představu o práci divadelních nadšenců závodního klubu, vzpomenu jen jednoho z mnohých — Jirka Rubeš — v civilu hlavní energetik, takto osvětlovač, technický personál i herec v jedné osobě, odpracoval letos na letní scéně brigádnicky téměř 600 hodin. A opravdu to není jen on sám, jemu podobných je celá řada. Nesmím však opomenout ani zájem vedení podniku na této velké divadelní akci a jeho podporu.

Letošního „Divadelního července“ se zúčastnilo 10 souborů — závodní klub Vagonky Tatra Praha-Smíchov s Jiráskovou Lucernou a Goldoniho Sluhou dvou pánů, českobrodští učitelé s Matušítkové Kristinou, Tyl Čelákovice s Večerem tříkrálovým, Vojan Mělník s Grillparzerovým Mořem a láskou, sázavští skláři s Müllerovým Rybníkářem Kubou, Tyl Úvaly s Čapkovým Loupežníkem, Nové divadlo Mělník s Brandové Malajskou romancí a pražské DLT se Škroupovým Dráteníkem. Soubor pořádacího závodního klubu uvedl Molièrovu komedii Jeho urozenost pan měšťák a druhý místní soubor Tyl uzavřel „Červenec“ Šubrtovým Výravou.

Z hodnocení, prováděného pořádacím klubem, z něhož byli z důvodů taktických vyloučeny domácí soubory, odnesl si palmu vítězství soubor Tatrováků za Lucernu a ovšem také za obětavost, s jakou zaskočil s Goldoniho „Sluhou dvou pánů“ za v poslední chvíli z technických důvodů odřeknuvší mladoboleslavský soubor Kolár, který se měl zúčastnit „Července“ s dramatisací Raisových Zapadlých vlastenců. Nejvážnějším konkurentem Tatrováků byl mělnický Vojan, jehož inscenace Grillparzerovy hry Moře a láska měla neočekávaný ohlas.

Místní ochotníci, jak se zdá, překonali již těžkou vnitřní a organizační krizi a tak po dočasném sloučení (Pokračování na str. 213)

V. Makovec v titulní roli Šubrtovy hry Jan Výrava (soubor „Tyl“ OB Lysá)

Z OCHOTNICKÉHO ŽIVOTA

Německý divadelní soubor v Novém Boru začal svou činnost vesnicou veselohrou Ludvíka Anzengrubera „Die Kreuzelschreiber“, kterou sehrál před více než třemi tisíci diváky. Úspěch je podnítil k náročné inscenaci Gogolova Revisora.

★

V znojemském okrese zajíždějí na vesnice soubory OÚNZ Znojmo, Motorpal a ZÚS Keramika.

★

Soubor osvětové besedy ve V. Černoci na Žatecku nastudoval Maryšu a zapojil se tak do akce osvětové besedy, která zajistila bohatý kulturní program na žně a sklizeň chmele.

★

Soubor Domu osvěty v Mnichově Hradišti sehrál za uplynulou divadelní sezónu celkem 68 představení, z toho 44 na zájezdech na vesnicích.

★

Ochotníci z Pocínovic navštívili s Jiráskovou Lucernou Tlumačov a Chodovskou Lhotu, kde hráli svá představení před vyprodanými hledišti.

★

Vedle divadelního souboru OB v Kunčických, o němž jsme již psali, vznikl další cikánský soubor v Ostravě-Přívoze, který hraje aktovku Podivné cikánské manželství s velikým zápallem a bez napovědy.

★

V Lukavci na Bílovicku žije 415 obyvatel — a divadelní soubor osvětové besedy má 58 členů.

★

Písečtí studenti uvedli na nádvoří písecké radnice Klicperova Hadriána z Římsu, který se do nádvořního prostředí velmi dobře hodí. V líbivém představení zaujal zvláště herecký výkon J. Tibitanzla v roli Srpoše. Doufáme, že studenti budou pokračovat ve své ochotnické činnosti i nadále.

★

V malé zemědělské obci Březnu u Chomutova jsou ochotníci neaktivnějšími kulturními pracovníky. Na nácviku her se pravidelně účastní větší část obce. Ze jejich repertoár není špatný, o tom svědčí Gorkého Matka, Macháčkovi Zenichové a Šafránkova hra Kudy kam — jejich poslední inscenace.

Nové divadlo na Mělníce bylo dalším ochotnickým souborem, který nastudoval novou dramatisaci Raisových Zapadlých vlastenců. Po zdařilé Vaňkově pohádce Kouzlo děda Dobroděda připravuje soubor další představení pro děti. Prvním bude pohádka Dlouhý, Široký a Bystrozraký.

★

Členové dram. odboru osvětové besedy v Ronově n. D. připravují III. ročník divadelní přehlídky, nazvané Týden ochotnického divadla. V době od 22. do 30. října bude zde uskutečněno šest představení souborů čáslavského okresu a jiných souborů Pardubického kraje.

★

V prvním pololetí 1955 sehrál soubor „Tyl“ osvětové besedy v Lomnici nad Popelkou celkem 4 hry, které uvedl jednak na vlastní scéně, jednak na osmi zájezdech. Vedle jednoho představení pro děti sehráli Štechovo Třetí zvonění, Šafránkova Rozkvétající ženy a na oslavu X. výročí osvobození Lavrenčův Přelom.

★

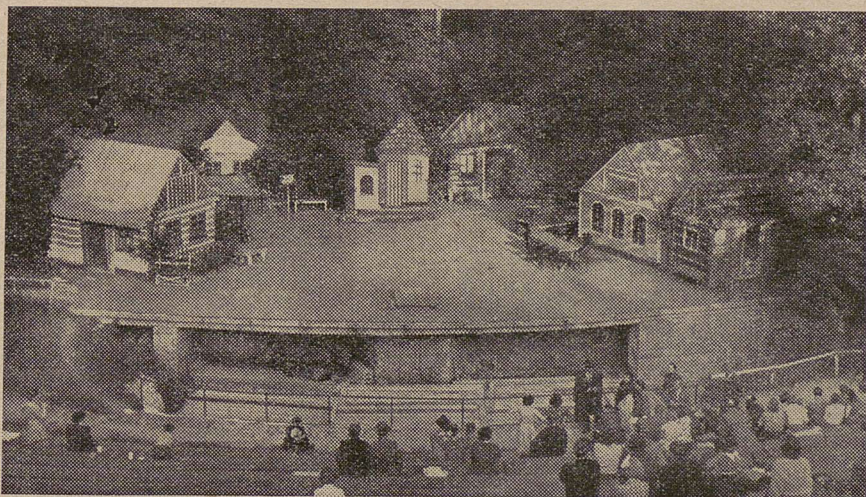
V Hodonicích na Znojemsku adaptovali starou klášterní budovu na kulturní dům s krásným divadelním sálem. Hodoničtí ochotníci v něm už dvakrát hráli Jiráskovu Kolébku a dvakrát Stroupežnického Paní mincmistrovou a Zvíkovského raráška.

★

Při slavnostním představení Našich furiantů k pětadevadesátému výročí železnobrodského Tyla byli obecnstvu představeni staří, zasloužilí ochotníci. 13. 8. měla hra v provedení souboru slavnou reprisu — byla totiž opakována při odevzdání Rudého praporu ministerstva průmyslu za II. čtvrtletí Železnobrodskému sklu.

★

V nedávno založeném dramatickém odboru osvětové besedy v Chraštících, okres Písek, již pracuje každý sedmý obyvatel obce. Pro své první představení si soubor vybral Stroupežnického hru Naši furianti.

Soubor „Tyl“ OB v Železném Brodě sehrál v přírodě Stroupežnického Naše furianti

(Pokračování se str. 212)

souborů vidíme opět soubory dva, soubor pořádacího závodního klubu a dramatický soubor „Tyl“ při OB v Lysé n. L. Soubor Kovony zvítězil letos v okresním kole začínajících souborů a vede si velmi čile přes potíže při studování her, způsobované směnovým provozem (všichni členové jsou totiž zaměstnanci podniku). Představení Molièrova Měšťáka mělo řadu slabších míst, dokázalo však

vkusně pobavit a rozesmát plně obsazené hlediště.

„Jan Výrava“ v provedení místního „Tyla“ překvapil neočekávaně početným komparesem (pohotová výpomoc místních požárníků a baráčníků) a především překrásnou scénou výtvarníka Kříže. Herecké výkony zůstaly poněkud pozadu za technickou dokonalostí výpravy, snad vlivem značného počtu lidí, kteří se objevili na prknech po prvé ve svém životě.

V roce 1956 uplyne nejen 100 let od smrti Tylovy, ale také 100 let od představení „Berounských koláčů“, podle písemných záznamů prvního ochotnického představení v Lysé nad Labem. Tato dvě výročí jsou jistě pádným důvodem k zajištění opravdové činorodé spolupráce obou místních souborů, aby byl „Divadelní rok 1956“ v Lysé nad Labem podnikem obou výročí důstojným.

Dr J. Král

Děti v Bělé hrají dramatisaci Ladovy knížky „Bubáci a hastrmani“

„BUBÁCI A HASTRMANI“ V BĚLÉ

Ve Státním nakladatelství dětské knihy vyšly dvě rozkošné knížky, „Vzpomínky z dětství“ a „Bubáci a hastrmani“, napsané umělcem, který své jméno nerozlučně spojil s obrázkem typicky české návsí a kluků na klouzačce, se strejcem s fajfkou na zápraží a dovádějícími dětmi. Jsou to knížky národního umělce Josefa Lady, které se nesmírně dětem líbily. Vždyť se v nich píše o dětských hrách a bitvách a všelijakých strašidlech, kterými okořenili dospělí své pohádky. Bubáci a hastrmani byli zvláště přitažliví. Lada tu vypravuje o příbězích vodníka Brčála a jeho přítele strašidla Mulisáka, kteří žijí se svými dvěma chlapci, Pulcem a Bubáčkem, v Syslově. Obě děti se jako

Záběr z Ladových „Bubáků a hastrmanů“ v provedení dětského souboru v Bělé

praví kluci přáteli s ostatní vesnicou chasou, provádějí veselé kousky zvláště za asistence Bubáčka, který udělá s kouzelným mlýnkem svého otce bouřku a hromobití. Pohádkové postavy vystupují v knize zbaveny vši své strašidelnosti a nepřírozenosti a dětem je přibližují jejich člověčí trampoty. A protože i děti v Bělé (okres Turnov) byly nadšeny příběhy syslovské mládeže, přivedly své učitelky dvoutřídky na myšlenku sáhnout po Novotného dramatisaci Bubáků a zahrát si divadlo. Výsledek byl zdařilý a měl stejný úspěch mezi dětmi jiných obcí, kde malí herci z Bělé hostovali. Nejlépe vyzněly scény, kde působí dětský kompars. I kdž bylo pro děti těžké některé postavy (starosta, sousedé) zahrát, hrají je prostě, tak, jako by si na ně hrály. Na představení se podílel s velkou chutí celý žákovský kolektiv školy. Mnohý dospělý ochotník by se mohl od těchto dětí učit jejich přirozenosti, bezprostřednosti i nezávislosti na napovědní boudě. Určitým nedostatkem jejich představení je roztržitost, zaviněná dramatisátorem. — Děti, hodně štěstí a brzy na shledanou!

J. Reinhartová

★ TŘETÍ DIVADELNÍ FESTIVAL V NEJDKU

V rámci oslav X. výročí osvobození naší vlasti uspořádalo Divadlo pracujících ZK Nejdeckých česáren vlny již třetí tradiční divadelní festival, který je velkým přínosem kulturního života Karlovarského kraje. Vystoupení všech zúčastněných souborů se neslo v duchu hesla „Lidové divadlo cestou míru“. Po každém představení si jednotliví členové souborů vzájemně vyměnili poznatky a v diskusích s porotou byl nepochybně učiněn dobrý krok pro další rozvoj uvolněných účastníků. Vystoupily čtyři soubory, z nichž dva byly účastníky Národních přehlídek a dva krajských kol

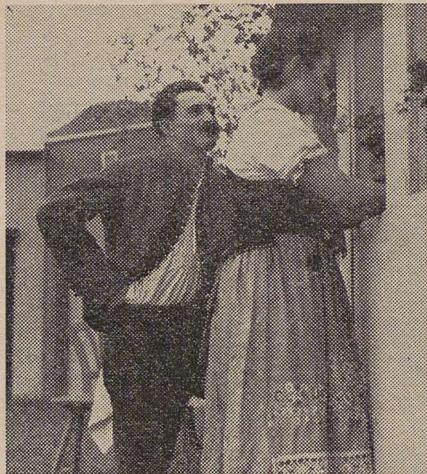
minulé soutěže. Soubory byly v Nejdku velmi spokojeny, hodnotily převážně kladně celkovou přípravu i organizaci festivalu a většinou se jim podařilo plně uspokojit náročné nejdecké publikum. Velikým kladem bylo navázání upřímné pracovní družby zúčastněných souborů. Porota vyhlásila po skončení festivalu toto pořadí souborů: 1. Divadlo pracujících Nejdek (K. Stanislav: Cesta lososů), 2. Hornické divadlo Radnice (K. Čapek: Matka), 3. Soubor „Sládek“ n. p. Zbirovia Zbiroh (O. Wilde: Jak je důležité mít Filipa), 4. Divadlo pracujících n. p. Sázavan ve Zruči nad Sázavou (O. Daněk: Steelfordův objev). *V. Nohejl - F. Bydžovský*

★

„SOUPERI“ VE STUDENÉ

Divadelní soubor „Kolár“ ve Studené v Jihlavském kraji nastudoval jako soutěžní představení, se kterým se probojoval do krajského kola minulé soutěže, známou hru Fr. Götze „Soupeři“. Chci se vrátit poznámkou k tomuto představení, protože diváci z něho odcházeli přesvědčení, že Kolár nebyl ničím jiným než brzdou českého divadla. A tak to přece ve skutečnosti nebylo! Režisér snad proto, že sám Kolára hrál, nemohl se dostatečně kontrolovat, anebo se prostě nesnažil hledat klady této postavy. Jsem přesvědčen, že by jich našel dost a dost. Tak vynikla scéna, ve které herci vystupují proti Kolárovi a nařikají si na jeho nelidské zacházení, když zavedl v divadle přísný režim. Zanikla však místa, kde Kolára před ostatními herci brání na př. Bittner nebo Šimanovský slovy: „... nás už ty vaše spory vlastně — abych pravdu řekl — otravují. Co je divadlu, hercům a obecenstvu po vašem soukromém nepřátelství?“ — stejně jako Sklenářovo: „... pane dramaturgu, dnes přece nejde jenom o vás a o Kolára, jde o české divadlo, které je před pádem —“. Všechny tyto repliky, které mohly hře pomoci, byly zahozeny a divák o nich ani nevěděl. A přece je jisté, když už tato hra byla hrána, že bylo třeba ukázat, co pro naše divadlo Kolár ve své době znamenal a co znamenalo divadlo pro něho. Na této postavě bylo třeba hledat klady, aby vyzněla pravdivě. — Věřím, že soubor, který jsem viděl hrát „Soupeře“, by dokázal mnohem víc. Ukazovala to řada dobrých hereckých výkonů (na př. Vl. Buriana ml. v roli Krumlovského), i když někteří herci byli na jevišti po prvé. Je však nutné, aby se v další práci, a to nejen s. Burian, ale všichni věnovali mnohem více jevištní řeči. Všichni si musí uvědomit, že divák nezná text komedie a každým nesrozumitelným slovem je ochuzován. Stejně tak postava dramaturga Bozděcha — J. Novarky byla velmi zdařilá a promyšlená. I ostatní herci — F. Tursa v roli Jindřicha Mošny, L. Fišer, představitel tajemníka Sklenáře, V. Burian st. jako Šimanovský a jiní se snažili, aby podali nejlepší výkony. Pro soubor a pro nás je představení poučením, abychom skromně vybírali hry, na které stačíme.

Jar. Milichovský

Antonín (V. Syrový) a Vojnarka (Z. Kubínová) z představení OB Židněves

ZA LEPŠÍ VYUŽITÍ NAŠICH DIVADEL

Dramatický odbor Osvětové besedy v Židněvsi sehrál na přírodním jevišti Jiráskovo drama „Vojnarka“. Přes nepříznivé počasí, které nedovolilo dohrát večerní představení, měla hra u obecního zaslouženého úspěchu. Vesničtí ochotníci ze Židněvse dokázali dostudovat tuto hru v plném proudu polních prací. Chtěli pro své obecenstvo připravit zaslouženou chvilku odpočinku. V režii L. Krajové sehrála titulní roli Vojnarka mladá Z. Kubínová, která se svého úkolu zhostila vcelku s úspěchem. Nejlepší herecký výkon podal V. Syrový v roli Antonína. Špatně byla pochopena postava mazaného dohazovače Hrušky (L. Rudolf). Obtížné charaktery Jiráskova dramatu nesmějí vést k honbě za laciným úspěchem vnějšími efekty. Této chyby se dopustil i představitel vesnického dohazovače, který z mazaného a vychytralého lišáka udělal směšnou figurku. Příčinou nedostatečně propracovaných rolí jistě byla časová tíseň herců, většinou pracovníků v zemědělství. Je však nutné pro příští představení, aby vedoucí souboru a režisér kladli na lidi vyšší požadavky. Soubor se převážně skládá z mladých a nadějných ochotníků. Bylo by škoda jejich schopností plně nevyužít.

Divadlo v přírodě budovali si v Židněvsi obětavě po večerech na místním fotbalovém hřišti. Mnoho desítek hodin odpracovali ochotníci na jeho úpravě. A výsledek? Byla na něm sehrána za sezónu pouze dvě představení. Setkáváme se zde opět s problémem, který je nutno konečně již řešit. Je to organizace výměnných představení, a to hlavně na vesnicích. Místní ochotníci jistě rádi sehraji své představení v jiné obci a právě tak přijmou na svém jevišti i ochotníky cizí. Byly by tak využity nejen divadla v přírodě a divadelní sály, ale odměněna i dlouhá doba příprav hry, která se na vesnici většinou nedožije ani své druhé reprisy. A co hlavně — umožnili bychom divákům zhlédnout daleko pestřejší a bohatší repertoár. Je věcí hlavně Okresních

domů osvěty a Okresních poradních sborů, aby takováto výměnná představení organizovaly. P. Veselý

*

Z AKTIVU OSTRAVSKÝCH OCHOTNÍKŮ

V Karviné byl dne 12. července t. r. uskutečněn aktiv ochotníků, kterého se zúčastnili zástupci a členové patnácti divadelních souborů. Mluvílo se o přípravě repertoáru na podzimní a zimní období, referoval s. Ambros. Byl přečten dopis dramaturga oblastního divadla v Č. Těšíně, ve kterém odpovídá na připomínky por. sboru k dramaturgickému plánu Těšínského divadla. Z dopisu je zřejmá snaha o podstatné zlepšení spolupráce mezi divadelními ochotníky a profesionály. Z diskuse o dramaturgickém plánu bylo vidět, že naši divadelní ochotníci k sestavování dramaturgických plánů přistupují velmi odpovědně. V dalším jednání byly schváleny směrnice poradního sboru, který byl nově zvolen, neboť uplynula jeho funkční doba. Nově zvolený poradní sbor čítá 8 členů a má předpoklady pro dobrou práci. Skládá se z vyspělých a schopných členů, z nichž mnozí pracují v divadelnictví již mnoho let. Směrnice mimo jiné hovoří také o tom, že divadelní soubory věnují pro příruční knihovnu LUT jednu knihu odehrané hry. Zřízením této knihovny se prakticky pomůže dramaturgům divadelních souborů při sestavování repertoáru. — V diskusi byl znovu tlumočen požadavek zřízení půjčovny krojů, která přes četné urgency a intervence dosud zřízena není. Podobné aktivity budou svolávány pravidelně a budou se na nich řešit veškeré problémy na úseku ochotnického divadla.

M. Jindrová

*

SLOVO MÁ PLZEŇ

V 8. č. Ochotnického divadla je otištěn článek ZK Nejdeckých česáren vlny, v němž si tento soubor stěžuje na to, že nedostal včas některé informace ohledně Národní přehlídky v Plzni. Abychom věc uvedli na správnou míru, zasíláme vám v příloze dopis tohoto ZK a kopii naší odpovědi. Z tohoto materiálu vyplývá, že soubor obdržel obratem žádané informace a jeho stížnost je bezpodstatná, i pokud se týče doby začátku představení, která byla uvedena na plakátech, souboru zaslanych. Nikterak netvrdíme, že organizace Národní přehlídky v Plzni byla naprosto bezvadná, ale její kritika má být věcná a podložená. Dělalí jsme v rámci daných možností, vzhledem ke krátkému termínu a technickým podmínkám vše, co bylo možné. Domu armády bylo použito proto, že nebylo peněz na pronájem Malého divadla. Museli jsme v Domě armády vybudovat osvětlovací zařízení, horizonty, sufity atd. během čtrnácti dnů. Plzeňské publikum je chladné a potřebuje, aby právě v Plzni bylo pořádáno více takových podniků a vybuďovala se zde určitá tradice. Příkrá odsouzení, jakých jsme se dočkali, nás velice mrzí, protože tím je Plzeň znovu odsouze-

na k tomu, aby byla z významných akcí vynechávána.

Pracovníci Krajské poradny
LUT Plzeň

*

JIRÁSKŮV PAN JOHANES V LIBČANECH

Jiráskovu alegorickou pohádku nastudoval dramatický odbor „Tyl“ v Libčanech na Hradecku hlavně z toho důvodu, že chce navázat na slavnou tradici jiráskovských inscenací. Dvojice režisérů (K. Morávek a J. Paukert) správně vystihla smysl všech postav a alegorií. Oba správně pochopili realistické jádro hry a v inscenaci zdůraznili sílu a vůli odhodlaného lidu bojovat za Kačenu, svobodu české země, proti společnému nepříteli, Johanesovi. Účelná a efektní Koptíkova scénická výprava z velké části pomohla režii vyvolat pohádkovou atmosféru. Ta pomáhala i jednotlivým hereckým výkonům. To neznamena, že herecký projev u všech postav byl bez chyb. Titulní postavu vytvořil pohostinsky zasloužilý umělec Jiří Steimar. K nejpřesvědčivějším postavám patřili Paukertův odhodlaný a bojovný Tomáš vagant, komicky ustrašený Hýsek Hrůza Lelek a dobrosrdečná kořenářka M. Michálková. U ostatních postav byla viditelná dlouholetá divadelní praxe. Režie dovedla šťastně využít bohaté krojovaného davu duchů, husitských bojovníků, žoldnéřů na koních, omladiny a vesničanů. Nepochopitelné použití Kmochova pochodu a dechové hudby při vesnické svatbě (závěrečný obraz) a zvuky havajské kytary (melodie cikánské hudby v prvním obraze) hrubě porušily celé představení. — K tradici ochotnického divadla v Libčanech patří pozoruhodná zvláštnost. Před představením, které se koná na přírodní scéně, vyjde za zvuku hudby z obce pestrý průvod herců. Při inscenaci Pana Johanese se průvod skládal ze 150 herců, jezdců, zbrojnošů a pohádkových bytostí v pestrých kostymech. V. Krejča

Fr. Hýsek jako Hrůza Lelek v Jiráskově hře Pan Johannes (soubor „Tyl“ Libčany)

JEDNA ZA VŠECHNY

Omlouváme se všem čtenářům, že jsme nemohli v číslech, věnovaných jubilejnímu Jiráskovu Hronovu, patřičně referovat o významné události v celém úseku naší lidové umělecké tvorivosti — o vrcholném kole soutěže v uměleckém přednesu. Napravíme to v příštích číslech, neboť zkušenosti, které zde byly získány, hned tak nezestárnou. Dnes přinášíme alespoň slova, která nám o soutěži napsala jedna z vítězných účastnic soutěže, Lea Sedlářová, pracovnice Domu osvěty v Třebíči. Redakce

Na festivalu lidové umělecké tvorivosti v Praze, který se konal u příležitosti I. celostátní spartakiády, dostalo se mi té cti, že jsem zastupovala Jihlavský kraj v uměleckém přednesu. Přednášela jsem povídku laureáta státní ceny Jiřího Marka: „Hovoří matka“. Před ústřední porotou, ve které byl i laureát státní ceny Vladimír Šmeral, vystřídal se od pondělka 27. června do pátku 1. července v uměleckém přednesu přes 60 žen, mladších i starších, před jinou ústřední porotou soutěžili muži. Kolik to bylo krásy, citu, prožitku, kolik talentů u lidí různého stáří a povolání, které však spojovalo jedno: láska k umění — láska k živému slovu. Je pro mne nesmírně radostné, že v tak silné konkurenci — neboť povídka „Hovoří matka“ byla přednášena celkem pětkrát, v tak velkém množství žen z Čech, Moravy a Slovenska a v tak vysoké umělecké úrovni jsem se čestně umístila a přinesla pro Jihlavský kraj i pro Dům osvěty v Třebíči cenu.

Ústřední porota pracovala velmi dobře, vytvořila srdečné prostředí a s každým jednotlivcem pečlivě rozebírala přednášené, vytkla chyby, ale i poradila, jak je odstranit. Cením si nesmírně všech připomínek poroty i s. Šmerala a budu z nich čerpat pro příští práci, kterou chci ještě více zdokonalit a odstranit všechny zbytečné nedostatky. Zúčastnila jsem se všech dnů soutěže i diskusí jako posluchač, neboť to pro mne bylo nejlepší školením. Jsem šťastna, že jsem se dostala až do Prahy, šťastna, že jsem se umístila, ale tím nechci končit. Zavazuji mě to k tomu, abych pracovala ještě lépe, abych tu trochu, co umím, dávala posluchačům, lidem, a snažila se pomoci těm, kteří ke mně přijdou o radu.

OCHOTNICKÉMU DIVADLU MAJÁK JE DESET LET

V červnu uplynulo deset let od doby, kdy v Brně založilo několik nadšených lidí divadelní soubor, který nazvali Maják. Začínalo se s holýma rukama. Nebylo rekvizit, kulís, zkoušelo se v bytech členů souboru a v restauracích. Láska k divadlu pomohla překonat překážky a tak již příštího roku sehráli divadelníci svá první představení. Podmínky pro práci souboru se značně zlepšily, když se stal v roce 1950 součástí závodního klubu n. p. Chirana. Závod divadlu zakoupil nezbytné rekvizity, osvětlovací tělesa a opatřil i vhodné místnosti pro zkoušky. Přibýlo i členů z řad zaměstnanců závodu a zvýšila se umělecká úroveň představení, zvláště když se začal věnovat souboru člen divadla bří Mrštíků Karel Adam. Pod jeho vedením dosáhli ochotníci prvních výrazných úspěchů v soutěži lidové umělecké tvorivosti. V roce 1954 zvítězili v krajském kole soutěže provedením Kornejčukovy hry Chirurg Platon Krečet, kterou předvedli též v Divadle lidové umělecké tvorivosti v Praze. Zvláštního uznání se dostalo kolektivu divadla i letos, kdy scházel jen malíček krůček k Hronovu za správné režijní pojetí a přesvědčivé výkony herců v Gorkého Vasse Železnovové. Víc než 300 představeními obohatili kulturní život pracujících Brněnského kraje členové divadla Maják! Převážnou část her sehráli zemědělům a nezapomínali ani na ty nejmenší — (a na ty se nejen u profesionálních, ale také u ochotnických divadel hodně zapomíná). V jejich repertoáru se vystřídaly hry klasiků i současných autorů, jako na př. Molièrův Jára Danda, Drdovy Hrátky s čertem, Šrámkovo Létlo, hudební komedie Voskovec a Wericha Nebe na zemi, Dobrá píseň Pavla Kohouta a j. — V jubilejním roce čítá soubor třicet členů, mezi jeho režiséry patří dlouholetá pracovnice Růžena Kolingerová a Vladimír Krása, který své schopnosti uplatňuje také jako herec, ba i při stavbě scén a výtvarné práci na zhotovování kulís. Z herců zaslouží zvláštní pozornosti představitelka Vassy ze stejnojmenné hry Gorkého Věra Daňová, Miroslav Milner a j. V letních prázdninách práce v souboru neustala. Pro příští rok Tylových oslav připravují inscenaci Lesní pan-
ny. V. Hulák

* OCHOTNICKÉ DIVADLO * ROČNÍK I ČÍSLO 9 ZÁŘÍ 1955

Vítěz XXV. Jiráskova Hronova — soubor ZK Vítkovických železáren Klementa Gottwalda z Ostravy-Vítkovic

YDÁVÁ

MINISTERSTVO KULTURY

v nakladatelství Orbis, národní podnik,
Praha 12

Rídí redakční kruh

Vedoucí redaktor Jiří Beneš

Redakce: Praha 12, Stalinova 3
telefon 226145—49

Vychází v polovině každého měsíce
Cena jednotlivého výtisku 3 Kčs
Účet u SBČs 137-3007

Tiskne Orbis,
tiskařské závody, n. p., závod č. 1,
Praha 12, Stalinova 46

Rozšiřuje Poštovní novinová služba (PNS),
objednávky přijímá každý poštovní úřad
i doručovatel

A 10114

OBSAH

Jiří Beneš: Tři kroky dopředu . . .	193
Historie dvaceti pěti Jiráskových Hronovů	195
Výstava českého a slovenského ochotnického hnutí v Hronově	198
Představení XXV. Jiráskova Hronova 199	
Ing. arch. Vl. Mráz: Několik poznámek k hronovským inscenacím	205
Čest, poděkování a lásku vám	206
Na hronovském jevišti mimo soutěž	207
Z vítězných prací celostátní soutěže lidových autorů	208
Ivo Gübel: Co je to šarže	209
Slovo má Petr Hořký	210
Třísky	211
Dr. J. Král: Divadelní červenec v Lysé nad Labem	212
Z ochotnického života	213
Z novinek Orbisu	216

Z NOVINEK ORBISU

V ochotnické knižnici Hry lidového jeviště vyšla v poslední době m. j. Goldoniho Mirandolina, dnes již více než 200 let stará komedie velkého reformátora italského divadla, která je i živou součástí našeho repertoáru. Knižka, opatřená poznámkami Vl. Adámka, má 104 stran, cena 6 Kčs. Přínosem do našeho repertoáru bude nepochybně klasická francouzská fraška anonymního autora z XV. století Mistr Petr Pleticha (2 dějství,

4 muži, 1 žena), která se účinně vysmívá honbě pánů za mamonem. Kupní cena šedesátistránkové brožury je Kčs 4,40. — V Knihovně her pro mládež vyšla slovenská pionýrská hra Zeliankova, přeložená do češtiny pod názvem Živý koutek (v jejích třech dějstvích vystupují převážně pionýři) a veselá pohádková hra laureáta státní ceny Vojty Cinybulky Zmoudření ševce Fanfrnocha (5 obrazů — 12 osob, cena brožury Kčs 3,50).

Na II. straně obálky Ze slavných dnů, na III. straně obálky Obrazová reportáž z XXV. Jiráskova Hronova a na IV. straně obálky Kristina (Eva Kaniová) a Katreňa (Julie Darebníková) z hronovského představení souboru PAL-Magneton Kroměříž hry M. Matušítkové „Kristina“. Snímky K. Mince
Toto číslo mělo redakční uzávěrku v polovině září, vyšlo 28. 9. 1955

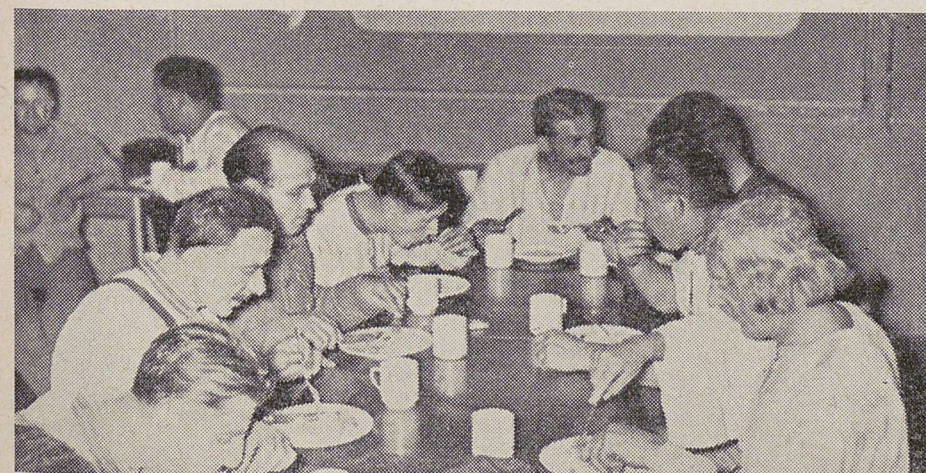
Hronovské publikum

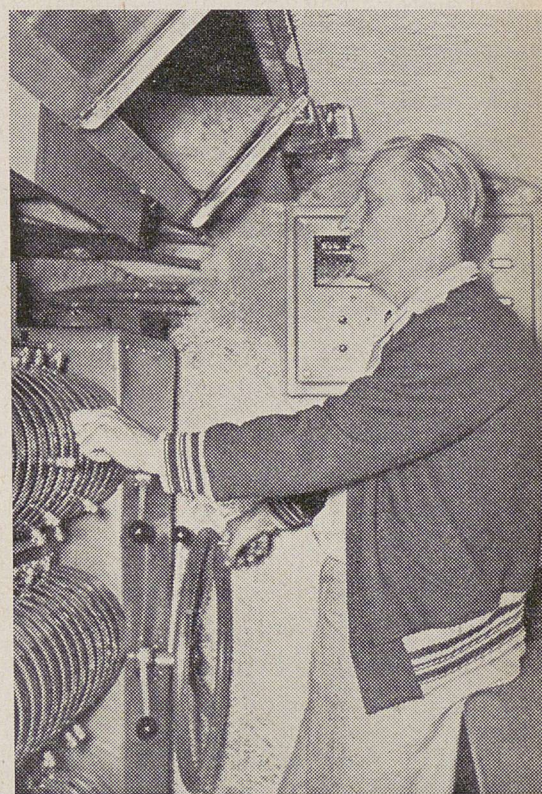
Odměňování vítězů. Na snímku režisér souboru z Liptovského Mikuláše a Antonín Richter, pracovník ministerstva kultury

Vojenský soubor „Hakenovec“ u Jiráskova hrobu

Soubor z Lipt. Mikuláše večerí v šatně divadla mezi odpoledním a večerním představením

Technický personál Jiráskova Hronova se výborně zhostil velikého úkolu. Na snímku osvětlovač M. Seidel

OBRAZOVÁ REPORTÁŽ Z XXV. JIRÁSKOVA HRONOVA

